3. Financování výzkumu a vývoje

Investice do výzkumu a vývoje přinášejí mezinárodně konkurenceschopné poznatky, inovace a technologie, které patří mezi nejdůležitější hybné faktory pro zvyšování produktivity, zaměstnanosti, zajištění ekonomické konkurenceschopnosti, udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti.

V České republice se hlavní charakteristiky financování výzkumu a vývoje dlouhodobě sledují prostřednictvím tří níže uvedených statistických úloh v gesci Českého statistického úřadu. Jsou jimi:

- Roční výkaz o výzkumu a vývoji (VTR 5-01),
- Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj (GBARD),
- Statistika nepřímé (daňové) veřejné podpory výzkumu a vývoje (GTARD).

BOX

Výzkum a vývoj (dále jen VaV) je systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků.

3.1 Celkové výdaje na výzkum a vývoj

BOX

Výdaje na výzkum a vývoj sledované v této podkapitole vycházejí z údajů získaných prostřednictvím Ročního výkazu o výzkumu a vývoji VTR 5-01 a zahrnují veškeré běžné (mzdové a ostatní neinvestiční) a kapitálové/investiční (pořízení pozemků, budov, strojů, předmětů průmyslových práv, softwaru) výdaje vynaložené na pracovišti VaV na výzkumnou a vývojovou činnost v průběhu sledovaného roku.

Celkové výdaje na výzkum a vývoj v daném státě (regionu) jsou statisticky sledovány pomocí ukazatele tzv. hrubých domácích vnitřních výdajů na výzkum a vývoj, který je označován anglickou zkratkou GERD (Gross Domestic Expenditure on R&D). Za účelem mezinárodního či krajského srovnání se tyto celkové výdaje na výzkum a vývoj nejčastěji poměřují k HDP daného státu či kraje. Kromě této intenzity VaV, jež je ovlivněna rozdílnou výší a nárůstem HDP v jednotlivých zemích či krajích, se pro mezinárodní či krajské srovnání používají i výdaje na výzkum a vývoj připadající na jednoho obyvatele daného státu či kraje.

Celkové výdaje na VaV jsou členěny podle zdrojů jejich financování (podnikatelské, veřejné domácí, veřejné zahraniční a ostatní národní) a sektorů jejich užití (podnikatelský, vládní, vysokoškolský a soukromý neziskový). Podle funkčního hlediska jsou výdaje na VaV dále členěny podle druhu nákladů (neinvestiční a investiční), typu VaV činnosti (základní výzkum, aplikovaný výzkum a experimentální vývoj) a skupin vědních oblastí (přírodní, technické, lékařské, zemědělské, sociální a humanitní vědy).

Podrobnější informace naleznete na webových stránkách ČSÚ:
https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje

Výdaje na VaV v ČR v roce 2017 dosáhly rekordní hodnoty 90,4 mld. Kč. Jednalo se o výrazný 13% nárůst oproti předchozímu roku. Výdaje na VaV po roce 2010 u nás výrazně ovlivnilo čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU. Česko v rozmezí let 2012–2015 získalo na dotacích ze zahraničních veřejných zdrojů více než 50 mld. Kč a tyto prostředky tvořily ve zmíněném období okolo 15 % prostředků vynaložených na VaV v ČR. Peníze z EU se významně podílely na trvalém nárůstu celkových výdajů na VaV, které v roce 2015 dosáhly 88,7 mld. Kč. Rok 2015 byl posledním rokem čerpání prostředků z programového období 2007–2013. Na podporu VaV byly vyčleněny značné prostředky i v následujícím programovém období 2014–2020. Pomalý počáteční náběh čerpání měl však za následek více než 10miliardový meziroční pokles zahraničních veřejných zdrojů na financování VaV v Česku v roce 2016, což se projevilo téměř 10% meziročním poklesem celkových výdajů na VaV. Pokles v roce 2016 následoval po 7 letech nepřetržitého růstu. Proto je třeba pozitivně hodnotit výsledek roku 2017, kdy se nejen podařilo opět vrátit na růstovou trajektorii, ale dokonce dosáhnout rekordních hodnot.

Pozitivní je i fakt, že na růstu v roce 2017 se podílely všechny zdroje financování VaV. Opět začaly narůstat prostředky přicházející do českého VaV z evropských zdrojů. Částky z roku 2017 značně zaostávají za těmi z let 2012–2015, ale přesto jsou výrazně vyšší než v předchozím roce 2016, což vypovídá o tom, že se rozběhlo čerpání prostředků z programového období 2014–2020. Výrazně (téměř o 10 %) meziročně vzrostly domácí veřejné zdroje určené na financování VaV. V letech 2015–2016 přispěl český stát na výzkum částkou okolo 28,5 mld. Kč ročně, v roce 2017 to bylo již 31,2 mld. Kč.

Tab 3.1.1 Celkové výdaje na výzkum a vývoj (ukazatel GERD) – základní ukazatele

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

ČR, kraje	v mil. Kč			podíl na ČR (%)			podíl na reg. HDP (%)			na 1 obyv. v Kč		
	2007	2012*	2017	2007	2012*	2017	2007	2012*	2017	2007	2012*	2017
Česká republika	**50 009**	**72 360**	**90 386**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**1,30**	**1,78**	**1,79**	**4 845**	**6 885**	**8 535**
Hl. m. Praha	22 283	24 689	32 034	44,6	34,1	35,4	2,30	2,46	2,50	18 624	19 851	24 899
Středočeský	6 263	6 677	14 357	12,5	9,2	15,9	1,51	1,49	2,39	5 276	5 193	10 668
Jihočeský	1 785	2 537	2 927	3,6	3,5	3,2	0,89	1,22	1,18	2 827	3 986	4 580
Plzeňský	1 380	3 779	3 614	2,8	5,2	4,0	0,72	1,90	1,42	2 475	6 607	6 240
Karlovarský	76	204	211	0,2	0,3	0,2	0,09	0,25	0,23	249	673	711
Ústecký	681	1 125	902	1,4	1,6	1,0	0,28	0,45	0,32	825	1 359	1 098
Liberecký	1 340	2 860	2 895	2,7	4,0	3,2	1,07	2,17	1,80	3 100	6 522	6 565
Královéhradecký	1 259	1 680	2 151	2,5	2,3	2,4	0,72	0,91	0,88	2 287	3 036	3 906
Pardubický	1 958	2 783	2 775	3,9	3,8	3,1	1,23	1,76	1,38	3 847	5 388	5 365
Kraj Vysočina	498	922	1 384	1,0	1,3	1,5	0,32	0,56	0,69	971	1 802	2 720
Jihomoravský	6 481	14 645	15 486	13,0	20,2	17,1	1,69	3,37	2,91	5 708	12 548	13 118
Olomoucký	1 512	3 558	3 367	3,0	4,9	3,7	0,86	1,85	1,42	2 360	5 578	5 318
Zlínský	1 743	2 317	3 356	3,5	3,2	3,7	0,98	1,21	1,41	2 954	3 939	5 756
Moravskoslezský	2 751	4 584	4 927	5,5	6,3	5,5	0,72	1,12	1,04	2 202	3 733	4 081

Pozn.: Výdaje na výzkum a vývoj v Praze, a to zejména ve vládním sektoru, jsou mezi lety 2011–2015 nadhodnocené, jelikož obsahují i prostředky použité na financování projektů z Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI), které se realizovaly mimo území Prahy a jejichž řešiteli byly subjekty sídlící v Praze. Jednalo se především o výstavbu nových výzkumných center na území Středočeského kraje.

Graf 3.1.1 Výdaje na výzkum a vývoj

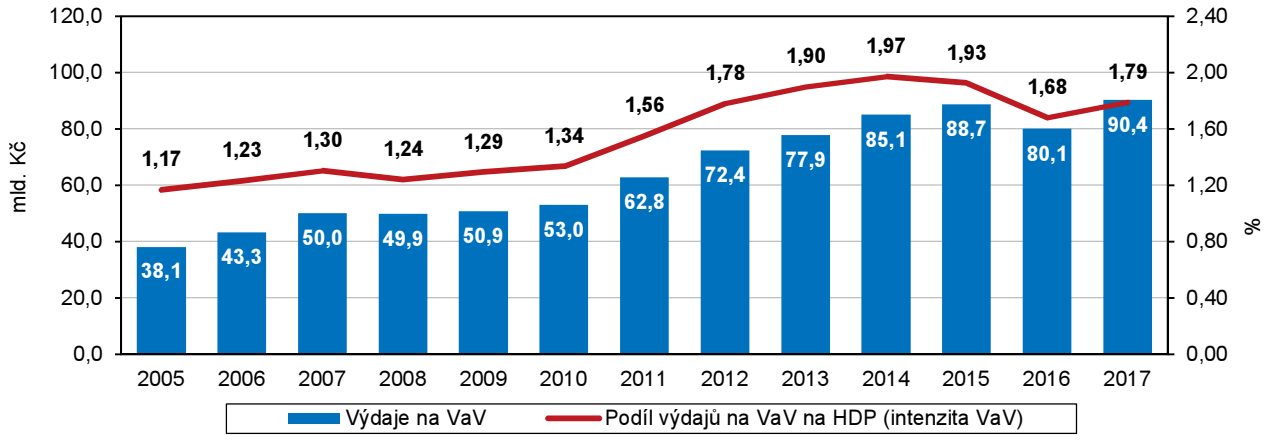

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

Nejvýrazněji ovšem v posledních letech rostly podnikatelské zdroje, které tvoří 60 % výdajů na VaV v ČR a na rekordních číslech roku 2017 se podepsaly největší měrou. V rámci podniků vynakládají nejvíce na VaV podniky pod zahraniční kontrolou (36,9 mld. Kč v roce 2017), přičemž jejich podíl na celkových výdajích na VaV v ČR trvale narůstá a v roce 2017 byl již 41 %. Je ovšem třeba zmínit, že stále větší objem peněz (nárůst jak v absolutních číslech, tak podílový) směřuje na mzdy, které v roce 2017 tvořily 52 % výdajů na VaV. Naopak investice meziročně příliš nevzrostly, 8,5 mld. Kč tvořilo 9,4 % výdajů na VaV na území ČR. Zmiňované vysoké

částky čerpané v předchozích letech z evropských zdrojů byly ve velké míře použity právě na investice, v letech nejvyššího čerpání tvořily investice dokonce přes 20 % prostředků vynaložených u nás na VaV.

Mezinárodně hojně používaným ukazatelem statistiky VaV je podíl výdajů na VaV na HDP. V Česku tento ukazatel meziročně vzrostl o 0,1 p.b. na 1,79 % v roce 2017. I když byly v ČR v roce 2017 výdaje na VaV nejvyšší v historii, tak z důvodu rychlého růstu ekonomiky v posledních letech je hodnota ukazatele podílu výdajů na VaV na HDP nižší než v letech 2013–2015, kdy přesahovala 1,9 % HDP a výdaje na VaV se v roce 2014 dokonce blížily ke 2 % HDP. Průměr EU za rok 2017 je podle údajů Eurostatu 2,07 %. Na tento průměr ovšem nedosáhnou ¾ států osmadvacítky. Česká republika je v tomto ukazateli na slušném 10. místě EU, přičemž ze států, které do Unie přistoupily po roce 2000, je před námi pouze Slovinsko. Ve 4 státech EU (Švédsko, Rakousko, Dánsko, Německo) přesahuje podíl výdajů na VaV na HDP 3 %. V 8 státech byl v roce 2017 naopak nižší než 1 %.

Graf 3.1.2 Podíl výdajů na výzkum a vývoj na HDP, 2017

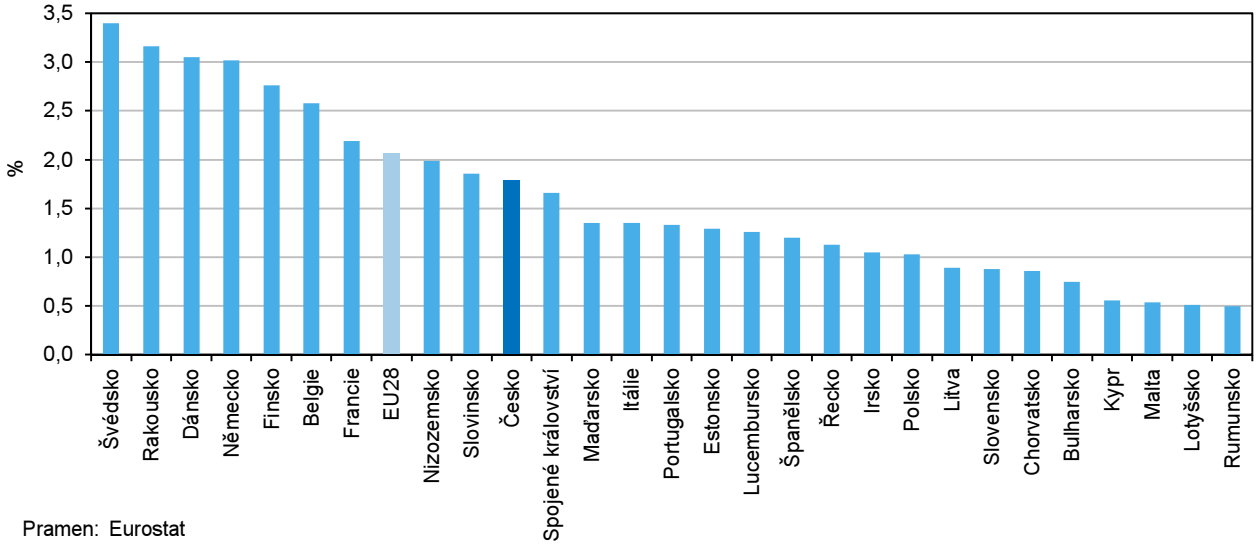

Pramen: Eurostat

Výdaje na VaV jsou nejvyšší v **Praze**, v roce 2017 to bylo celkem 32 mld. Kč, což znamenalo 35 % celorepublikových výdajů na VaV. Výdaje na VaV v Praze byly více než dvojnásobné oproti Jihomoravskému a Středočeskému kraji. Praha je jediným krajem v ČR, kde výdaje podnikatelského sektoru netvoří více než 50 % výdajů na VaV v kraji. Přesto 15,1 mld. Kč (47 % výdajů na VaV v Praze) znamenalo nejvyšší výdaje na VaV podnikatelského sektoru ze všech krajů a více než čtvrtinový podíl na podnikatelském sektoru ČR. V Praze má významné zastoupení vládní sektor, podílí se na výdajích na VaV kraje z 31 %. V tomto sektoru se v Praze vynaložilo na VaV v roce 2017 téměř 10 mld. Kč, tedy 63 % z celkových výdajů na VaV vládního sektoru v ČR. I v případě vysokoškolského sektoru jsou výdaje na VaV v Praze nejvyšší. V roce 2017 to bylo téměř 7 mld. Kč, což představovalo 39 % veškerých výdajů na VaV ve vysokoškolském sektoru v ČR. V ukazateli podílu výdajů na VaV na HDP byla Praha s 2,5 % v roce 2017 na druhém místě za Jihomoravským krajem. Jak již bylo zmíněno, podíl výdajů na VaV na HDP byl v roce 2017 v Česku 1,79 %. Tento podíl však překonaly pouze 4 kraje, přičemž většina krajů za ním výrazně zaostávala.

Jihomoravský kraj má dlouhodobě druhé nejvyšší výdaje na VaV, v roce 2017 to bylo 15,5 mld. Kč, 17 % celkových výdajů na VaV. Nejvýznamnějším sektorem provádění VaV byl v roce 2017 podnikatelský sektor s 57% podílem na výdajích na VaV kraje. V Jihomoravském kraji nalezneme více než 20 subjektů vládního sektoru provádějících VaV, jejichž výdaje na VaV tvořily 12 % výdajů na VaV kraje. Významnější úlohu má na Jižní Moravě vysokoškolský výzkum. V Brně nalezneme několik vysokých škol. Výdaje na VaV ve vysokoškolském sektoru byly v tomto kraji v roce 2017 celkem 4,8 mld. Kč (po Praze druhé nejvyšší) a tvořily tak 31 % výdajů na VaV kraje a 27 % výdajů na VaV vysokoškolského sektoru celé České republiky. Pro Jihomoravský kraj bylo charakteristické vysoké čerpání prostředků z EU mezi lety 2012–2015. V některých letech byly zásluhou evropských peněz dokonce na vysokých školách v Brně vyšší výdaje na VaV než v Praze. V období 2013–2015 byly roční výdaje na VaV v Jihomoravském kraji vyšší než v roce 2017 a vysokoškolský

sektor se podílel na výdajích na VaV ze 40 %. Podíl výdajů na VaV na HDP je v Jihomoravském kraji dlouhodobě nejvyšší v ČR. V roce 2017 to bylo 2,91 % HDP, přičemž v letech 2012–2015 tento podíl výrazně přesahoval 3 % HDP.

Tab 3.1.2 Celkové výdaje na výzkum a vývoj podle druhu výdajů v roce 2017

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

ČR, kraje	Celkem		podnikatelské			veřejné domácí			veřejné zahraniční		
	mil. Kč	podíl na ČR (%)	mil. Kč	podíl na ČR (%)	%[1)]	mil. Kč	podíl na ČR (%)	%[1)]	mil. Kč	podíl na ČR (%)	%[1)]
Česká republika	**90 386**	**100,0**	**53 839**	**100,0**	**59,6**	**31 232**	**100,0**	**34,6**	**4 307**	**100,0**	**4,8**
Hl. m. Praha	32 034	35,4	15 637	29,0	48,8	15 166	48,6	47,3	989	23,0	3,1
Středočeský	14 357	15,9	9 980	18,5	69,5	2 615	8,4	18,2	1 705	39,6	11,9
Jihočeský	2 927	3,2	1 672	3,1	57,1	1 107	3,5	37,8	113	2,6	3,9
Plzeňský	3 614	4,0	2 535	4,7	70,1	1 039	3,3	28,7	40	0,9	1,1
Karlovarský	211	0,2	195	0,4	92,4	6	0,0	2,7	10	0,2	4,9
Ústecký	902	1,0	541	1,0	60,0	291	0,9	32,3	70	1,6	7,7
Liberecký	2 895	3,2	2 111	3,9	72,9	676	2,2	23,4	103	2,4	3,5
Královéhradecký	2 151	2,4	1 416	2,6	65,8	676	2,2	31,4	48	1,1	2,2
Pardubický	2 775	3,1	2 132	4,0	76,8	547	1,8	19,7	92	2,1	3,3
Kraj Vysočina	1 384	1,5	1 197	2,2	86,5	111	0,4	8,0	74	1,7	5,3
Jihomoravský	15 486	17,1	8 193	15,2	52,9	5 931	19,0	38,3	822	19,1	5,3
Olomoucký	3 367	3,7	1 853	3,4	55,0	1 383	4,4	41,1	53	1,2	1,6
Zlínský	3 356	3,7	2 802	5,2	83,5	495	1,6	14,8	51	1,2	1,5
Moravskoslezský	4 927	5,5	3 574	6,6	72,5	1 190	3,8	24,1	139	3,2	2,8

[1)] podíl na celkových výdajích na výzkum a vývoj v daném kraji

Graf 3.1.3 Výdaje na výzkum a vývoj v roce 2017 podle krajů

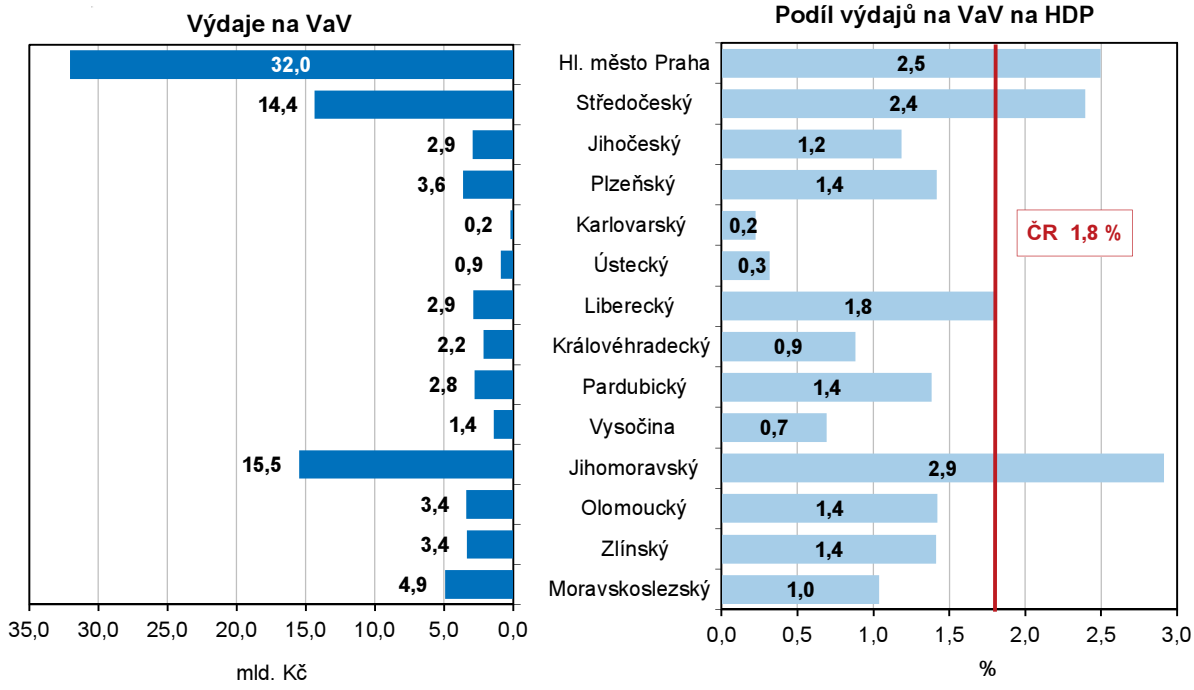

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

Středočeský kraj je jedním ze tří regionů, v nichž je podíl výdajů na VaV na HDP vyšší než 2 %. V roce 2017 to bylo 2,39 %, což znamenalo při srovnání všech krajů třetí místo v ČR. Na třetím místě byl tento kraj i v celkových výdajích na VaV, a to s odstupem jedné miliardy za Jihomoravským krajem. Výdaje na VaV dosáhly v roce 2017 ve Středočeském kraji 14,4 mld. Kč, což tvořilo 16 % celkových výdajů na VaV v ČR. Hlavním tahounem Středočeského kraje jsou podniky, na výdajích na VaV v tomto kraji se podílely téměř z 80 %.

Výdaje na VaV podniků jsou v tomto kraji druhé nejvyšší po Praze. Nezanedbatelnou roli zde má i vládní sektor, který s 2,9 mld. Kč v roce 2017 tvořil 20 % výdajů na VaV kraje. Zároveň se jednalo o druhé nejvyšší výdaje na VaV vládního sektoru po Praze. Ve Středočeském kraji působí několik veřejných výzkumných institucí, za hranicemi Prahy bylo postaveno několik nových výzkumných center spolufinancovaných z prostředků EU.

Moravskoslezský kraj je kraj se čtvrtými nejvyššími výdaji na VaV, ovšem s více než dvojnásobným odstupem za třetím Středočeským krajem. V posledních letech se výdaje na VaV v tomto kraji pohybují okolo 5 mld. Kč ročně, v roce 2017 to bylo 4,9 mld. Kč, tj. 5,5 % celkových výdajů na VaV v ČR v tomto roce. I přesto, že v mezikrajském srovnání jsou výdaje na VaV čtvrté nejvyšší, je jejich podíl HDP na v tomto kraji jedním z nejnižších v České republice. V roce 2017 to bylo 1,04 % HDP. V kraji najdeme několik vysokých škol, jejichž výdaje na VaV v roce 2017 dosáhly 1,2 mld. Kč a podílely se na výdajích na VaV kraje z 23 %. Nejdůležitějším sektorem provádění je ovšem podnikatelský sektor s téměř ¾ podílem na výdajích na VaV Moravskoslezského kraje v roce 2017.

Olomoucký, Plzeňský, Zlínský a **Pardubický** kraj jsou regiony se srovnatelným podílem výdajů na VaV na HPD. Ve všech těchto krajích se v roce 2017 tento podíl pohyboval okolo 1,4 %. Právě Olomoucký a Plzeňský kraj patří mezi regiony, v nichž se čerpaly vysoké částky ze strukturálních fondů EU v programovém období 2007–2013, a to především ve vysokoškolském sektoru. S ukončením čerpání jsme v obou krajích mohli pozorovat pokles výdajů na VaV a následný nárůst v roce 2017. Pro Zlínský a Pardubický kraj je charakteristické vysoké zastoupení podnikového výzkumu, ve Zlínském kraji je dokonce více než 90 %.

Výdaje na VaV v **Libereckém kraji** meziročně vzrostly o 9 % a v roce 2017 dosáhly 2,9 mld. Kč. Podíl výdajů na VaV na HDP byl slušných 1,80 %, což značilo čtvrté místo v ČR. V kraji převažuje podnikový výzkum, jeho podíl na výdajích na VaV kraje představoval 4/5. Kromě podnikového výzkumu stojí za zmínku výzkum vysokoškolský, na který se v roce 2017 vynaložilo asi 500 mil. Kč, 18 % výdajů na VaV kraje.

Ktg 3.1.2 Výdaje na výzkum a vývoj podle hlavních sektorů provádění, 2017

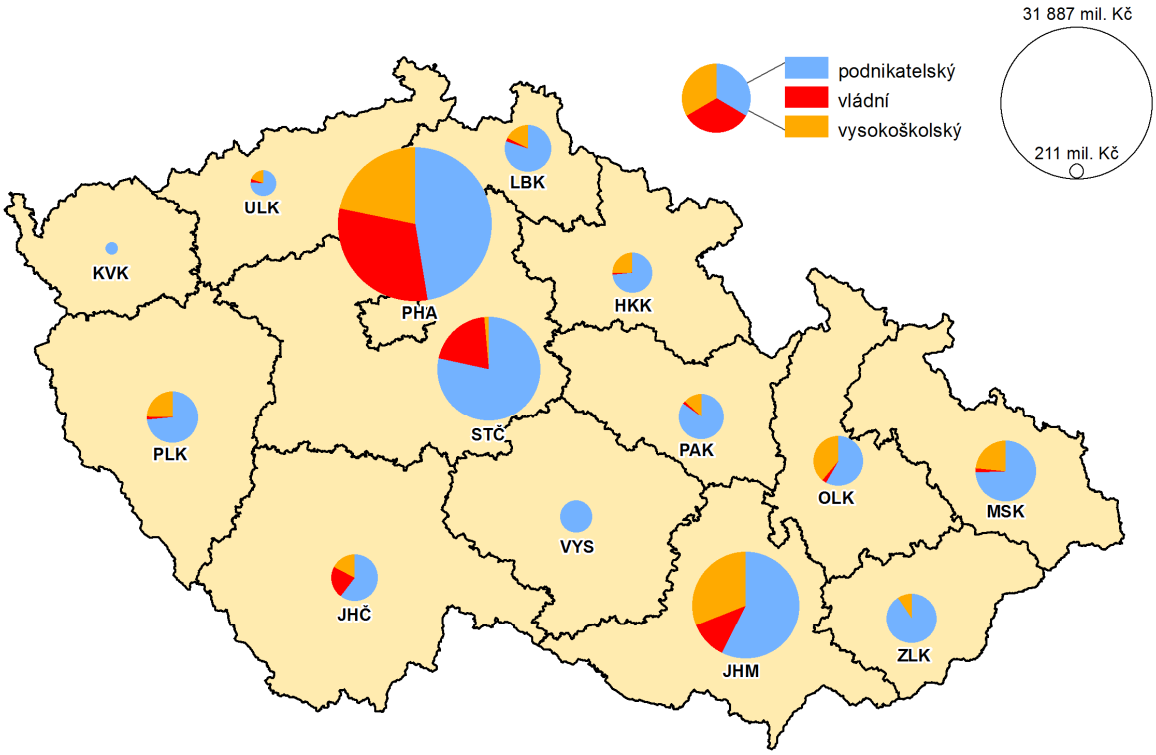

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

V **Ústeckém** a **Karlovarském** kraji se vynaložila na VaV v roce 2017 méně než 1 mld. Kč. V nejmenším Karlovarském kraji to bylo pouhých 211 mil. Kč. I v ukazateli podílu výdajů na VaV na HDP jsou tyto kraje s méně než 0,5 % na konci pořadí krajů.

Výdaje na VaV v posledních letech výrazně ovlivnilo čerpání prostředků ze strukturálních fondů. Nejvyšší částky byly čerpány ve vysokoškolském a vládním sektoru mezi lety 2012 a 2015. Většina prostředků šla na investice, postavení nových výzkumných center a pořízení nového vybavení. Prostředky byly čerpány v podstatě na celém území ČR s výjimkou Karlovarského kraje. Specifikem je hl. m. Praha, na jejímž území se nemohly realizovat projekty financované Evropským fondem pro regionální rozvoj. Některé pražské instituce to vyřešily šalamounsky a vybudovaly nová výzkumná centra ve Středočeském kraji kousek za hranicemi Prahy. Největší prostředky byly čerpány v regionech, kde se nacházejí velké univerzity, případně ústavy AV ČR. Šlo především o Jihomoravský kraj, Ostravu, Olomouc, Plzeň a Středočeský kraj. O něco méně se čerpalo v Libereckém, Zlínském, Jihočeském a Pardubickém kraji.

Graf 3.1.4 Investiční výdaje na výzkum a vývoj podle krajů a hlavních sektorů provádění v roce 2017

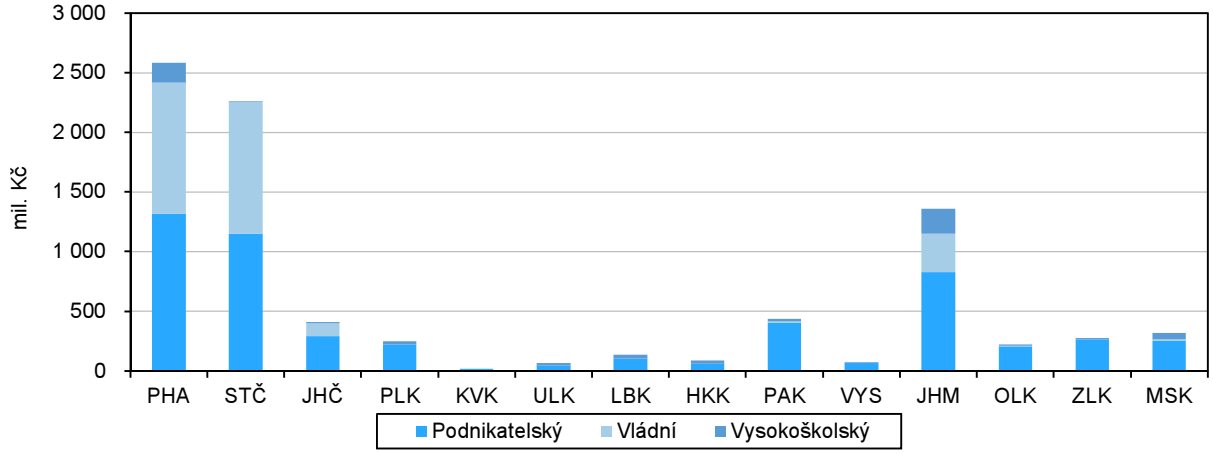

Zdroj: ČSÚ, Roční výkaz o výzkumu a vývoji

S ohledem na ukončení čerpání dotací z programového období 2007–2013, byl rok 2016 v jistém smyslu předělovým. V 11 krajích se v roce 2016 meziročně snížily výdaje na VaV, v 6 krajích dokonce o více než 10 %. V roce 2017 se výrazně meziročně zvýšily výdaje na VaV ve většině krajů ČR, což ovlivnilo několik faktorů. Rostly prostředky ze všech zdrojů financování VaV. Nejméně patrný byl nárůst veřejných zahraničních zdrojů. Zatím se teprve rozbíhají projekty z programového období 2014–2020, a tak částky čerpané v roce 2017 byly mnohem nižší než v letech 2012–2015. V roce 2017 se výrazně navýšily veřejné domácí zdroje určené na podporu VaV. Meziročně si z veřejných domácích zdrojů nejvíce polepšily v Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji. Prostředím, které se největší měrou zasloužilo o rekordní údaje roku 2017, je podnikatelský sektor. Celorepublikově se výdaje na VaV v tomto sektoru meziročně zvýšily o 16 %, ve 4 krajích (Praha, Středočeský, Olomoucký, Zlínský) dokonce o více než 30 %.

3.2 Výzkum a vývoj financovaný ze státního rozpočtu

Veřejná podpora výzkumu a vývoje je v současnosti běžná ve všech zemí EU a OECD, neboť její nutnost plyne ze samotné povahy těchto činností a jejich výstupů. Podpora VaV z veřejných zdrojů se řídí národní vědní politikou jednotlivých států, která určuje dlouhodobé základní směry výzkumu. Úlohou statistických úřadů je zabezpečit potřebné údaje o celkové veřejné podpoře VaV a jejím členění podle socioekonomických cílů, neboli identifikace stěžejních oblasti VaV, do kterých je státní podpora VaV směřována.

BOX

Celková přímá podpora výzkumu a vývoje z veřejných zdrojů zahrnuje veškeré finanční prostředky poskytnuté z veřejných rozpočtů na podporu VaV, včetně prostředků plynoucích na VaV do zahraničí. Z veřejných prostředků na VaV je dle platné mezinárodní metodiky vyloučena podpora VaV realizovaná pomocí návratných půjček, předfinancování programů EU krytých příjmy z Evropské unie a podpora inovací.

Údaje o celkové přímé podpoře VaV z veřejných zdrojů jsou získány v rámci statistické úlohy GBARD, která je v rámci EU organizována jako povinné zjišťování na základě legislativního aktu Nařízení komise EU č. 995/2012 a metodiky uvedené ve Frascati manuálu (OECD, 2015) s cílem identifikace stěžejních oblasti VaV, do kterých je státní podpora VaV směřována v členění podle socioekonomických cílů (klasifikace NABS).

V ČR je statistika GBARD zabezpečena ČSÚ ve spolupráci s Radou pro výzkum, vývoj a inovace prostřednictvím Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Údaje o přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu jsou v ČR kromě socioekonomických cílů dostupné i v třídění podle formy podpory (institucionální a účelová), hlavních poskytovatelů, skupin podporovaných vědních oborů, typu a sídla příjemců.

Veškeré údaje o celkové přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu, pokud není uvedeno jinak, vychází z údajů uvedených v závěrečném účtu státního rozpočtu ČR pro oblast VaV. Jde tedy o výdaje, které byly ze státního rozpočtu v daném roce na VaV opravdu čerpány a ne naplánovány.

Jelikož je statistická úloha GBAORD založena na analýze a identifikaci všech částek plynoucích na VaV z veřejných rozpočtů získaných z administrativních zdrojů, liší se od údajů získaných přímo od příjemců této podpory (kapitola 3.1). Podrobnější informace naleznete na webových stránkách ČSÚ:

https://www.czso.cz/csu/czso/statni-rozpoctove-vydaje-na-vyzkum-a-vyvoj

Veřejná podpora VaV ze státního rozpočtu hraje při podpoře výzkumných a vývojových (VaV) činností významnou roli, zejména pak u vysokých škol a veřejných výzkumných institucí, kde je hlavním zdrojem prostředků pro financování VaV. V roce 2017 český stát podpořil prostřednictvím státního rozpočtu VaV částkou 30,7 mld. Kč. Tato částka odpovídá třetině celkových výdajů na VaV v ČR. Za posledních deset let stát podpořil VaV v celkovém objemu 258 mld. Kč.

Graf 3.2.1 Státní rozpočtové výdaje na výzkum a vývoj

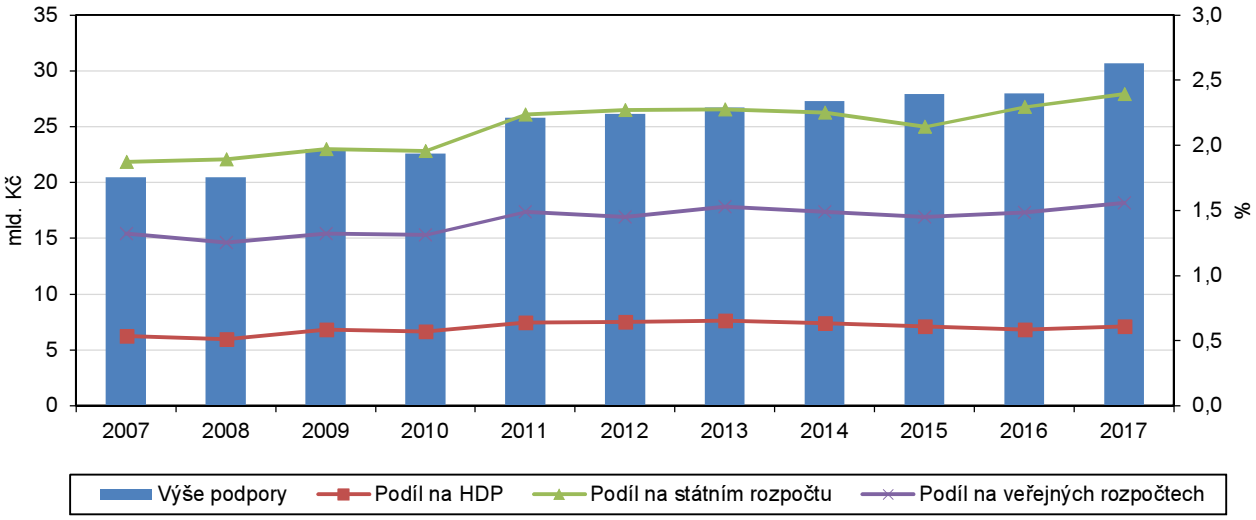

Podílem přímé veřejné podpory VaV v relaci k HDP (0,61 %) se nacházíme pod průměrem EU (0,63 %).

Z celkové částky státního rozpočtu určené na podporu VaV v roce 2017 směřovala více než polovina do hlavního města Prahy (16 030 mil. Kč). Zde byly hlavními příjemci vysoké školy a veřejné výzkumné instituce, které zde sídlí. Podíl těchto prostředků na HDP kraje přesáhl jedno procento (1,25 %). Téměř 3krát méně (5 529 mil. Kč) bylo alokováno v Jihomoravském kraji, a to opět do vysokých škol a veřejných výzkumných institucí. Jihomoravský kraj se podílel 18 % na celkových státních rozpočtových výdajích na VaV v ČR. Podíl podpory na HDP kraje dosáhl 1,04 %. Ve všech zbývajících krajích výše přímé podpory VaV nepřesáhla hranici 2 mld. Kč a podíl na HDP 1 %. Nejméně byl podpořen ze státního rozpočtu výzkum a vývoj v Karlovarském kraji, kde nesídlí žádná veřejná vysoká škola ani veřejná výzkumná instituce.

Graf 3.2.2 Podíl státních rozpočtových výdajů na VaV na HDP, 2016

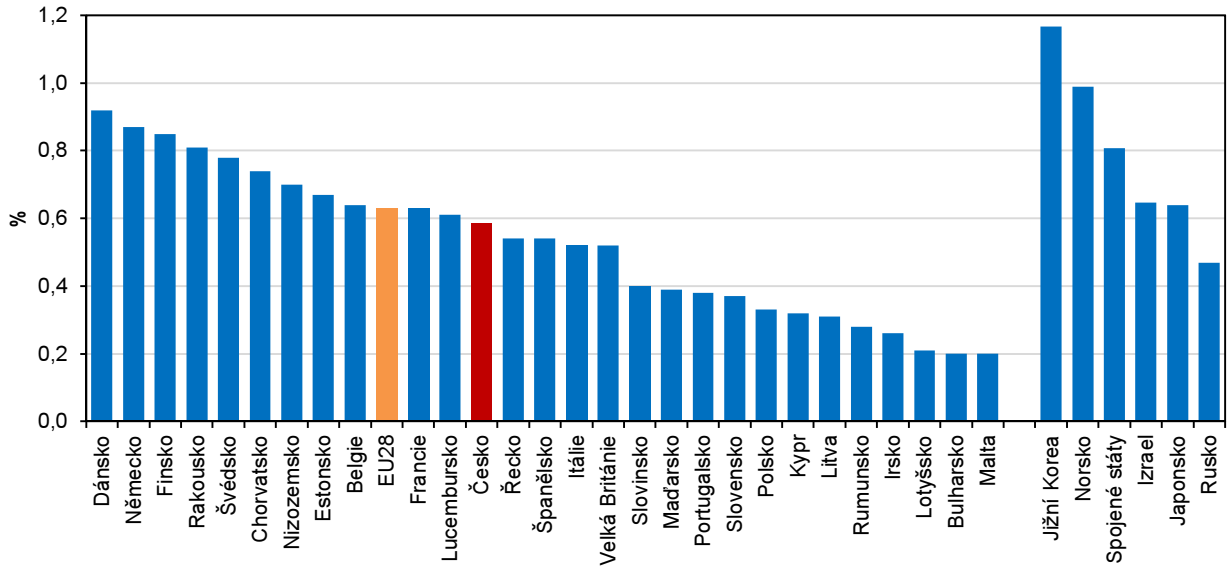

Tab 3.2.1 Státní rozpočtové výdaje na VaV v roce 2017 - hlavní ukazatele

Zdroj: ČSÚ, Roční statistická úloha o přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu (GBARD)

ČR, kraje	Výdaje (mil. Kč)	Struktura (%)	Podíl na HDP (%)	Na obyvatele (Kč)	Podíl na celkových výdajích na VaV (%)	Na zaměstnance VaV (FTE) (tis. Kč)	Institucionální výdaje (mil. Kč)	Účelové výdaje (mil. Kč)
Celkem*	**30 653**	**100,0**	**0,61**	**2 895**	**33,9**	**440**	**15 121**	**15 533**
Hl. m. Praha	16 030	52,3	1,25	12 460	50,0	657	8 754	7 276
Středočeský	2 004	6,5	0,33	1 489	14,0	278	568	1 436
Jihočeský	841	2,7	0,34	1 315	28,7	330	410	431
Plzeňský	832	2,7	0,33	1 436	23,0	292	333	499
Karlovarský	3	0,0	0,00	10	1,4	12	-	3
Ústecký	215	0,7	0,08	262	23,8	193	96	118
Liberecký	552	1,8	0,34	1 252	19,1	252	170	383
Královéhradecký	379	1,2	0,16	688	17,6	169	130	249
Pardubický	499	1,6	0,25	965	18,0	199	218	280
Vysočina	111	0,4	0,06	217	8,0	107	12	99
Jihomoravský	5 529	18,0	1,04	4 683	35,7	425	2 204	3 325
Olomoucký	1 265	4,1	0,53	1 998	37,6	404	613	652
Zlínský	345	1,1	0,14	591	10,3	129	162	183
Moravskoslezský	1 131	3,7	0,24	937	23,0	246	581	550

*včetně zahraničních příjemců a fyzických osob bez identifikace kraje

Přímá veřejná podpora VaV je poskytována formou institucionální nebo účelové podpory. V Praze a Moravskoslezském kraji přesáhl podíl institucionální formy veřejné podpory VaV hranici 50 %. V případě Prahy, kam v roce 2017 směřovala nevyšší částka institucionální podpory VaV v rámci všech krajů (8,8 mld. Kč, 58 %), získaly nejvíce prostřednictvím rozpočtové kapitoly Akademie věd ČR veřejné výzkumné instituce (4,6 mld. Kč) a rozpočtové kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pak vysoké školy (3,2 mld. Kč). Uvedení příjemci podpory obdrželi v souhrnu 89 % institucionální podpory VaV v Praze. V případě Moravskoslezského kraje byly dominantním příjemcem institucionální podpory VaV vysoké školy (503 mil. Kč, 87 %). V případě Karlovarského kraje nebyla z dříve uvedených důvodů zaznamenána žádná institucionální podpora VaV.

Ve zbývajících krajích převažovala účelová podpora VaV nad institucionální. Vysoký podíl účelové podpory na celkové přímé veřejné podpoře VaV měl Kraj Vysočina (89 %) a také Středočeský kraj (72 %). V případě Prahy dosáhla účelová podpora VaV podílu 48 % (7,3 mld. Kč) z celkové přímé veřejné podpory VaV v tomto kraji. Uvedená částka tvořila 47 % z celkové částky účelové podpory výzkumu a vývoje v ČR.

Graf 3.2.3 Struktura státních rozpočtových výdajů na VaV podle formy podpory, 2017

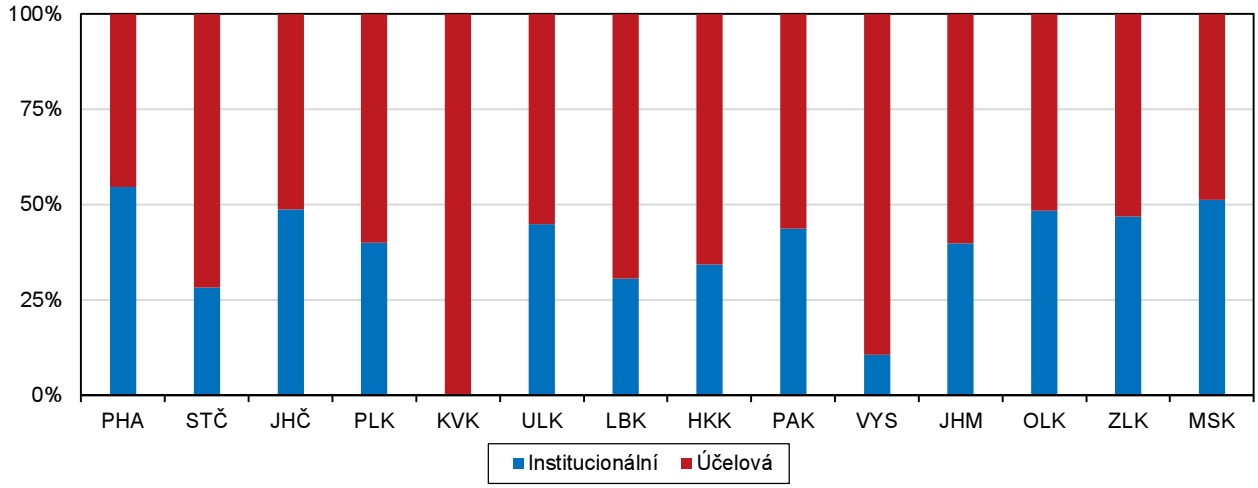

Nejvýznamnějšími příjemci přímé veřejné podpory VaV jsou vysoké školy a veřejné výzkumné instituce, které v roce 2017 získaly 75 % celkové podpory VaV ze státního rozpočtu. Jak již bylo uvedeno, v Praze je silné početní zastoupení veřejných vysokých škol a veřejných výzkumných institucí. Z celkové částky státních rozpočtových výdajů na VaV v hlavním městě získaly veřejné výzkumné instituce 7,4 mld. Kč a vysoké školy 5,8 mld. Kč. V souhrnu tak tyto subjekty provádějící VaV získaly 82 % státních rozpočtových výdajů VaV v tomto kraji. Podíl soukromých podniků dosáhl pouze 5 %. Ostatní příjemci pak obdrželi zbývajících 13 %, z toho pak nejvíce resortní výzkumné organizace (960 mil. Kč). Obdobná situace byla zaznamenána i v Jihomoravském kraji. Nejvýznamnějšími příjemci přímé veřejné podpory VaV zde byly vysoké školy (3,4 mld. Kč) a veřejné výzkumné instituce (1 mld. Kč).

Zcela jiná struktura příjemců přímé veřejné podpory VaV byla zjištěna ve Středočeském kraji, kde nejvýznamnějšími příjemci této podpory byly veřejné výzkumné instituce. V tomto kraji nesídlí žádná veřejná vysoká škola. Veřejné výzkumné instituce získaly rovnou jednu miliardu Kč, což odpovídá více než polovině celkových státních rozpočtových výdajů na VaV v tomto kraji. Více než jednu čtvrtinu podpory získaly veřejné podniky (518 mil. Kč). Veřejné podniky provádějící VaV v tomto kraji hrají významnou roli i na celostátní úrovni, neboť v roce 2017 získaly 58 % z celkových státních rozpočtových výdajů na VaV, které obdržely veřejné podniky v ČR.

V Karlovarském kraji a Kraji Vysočina nejvyšší podíl přímé veřejné podpory VaV obdržely soukromé podniky.

Graf 3.2.4 Struktura státních rozpočtových výdajů na VaV podle hlavních příjemců v roce 2017

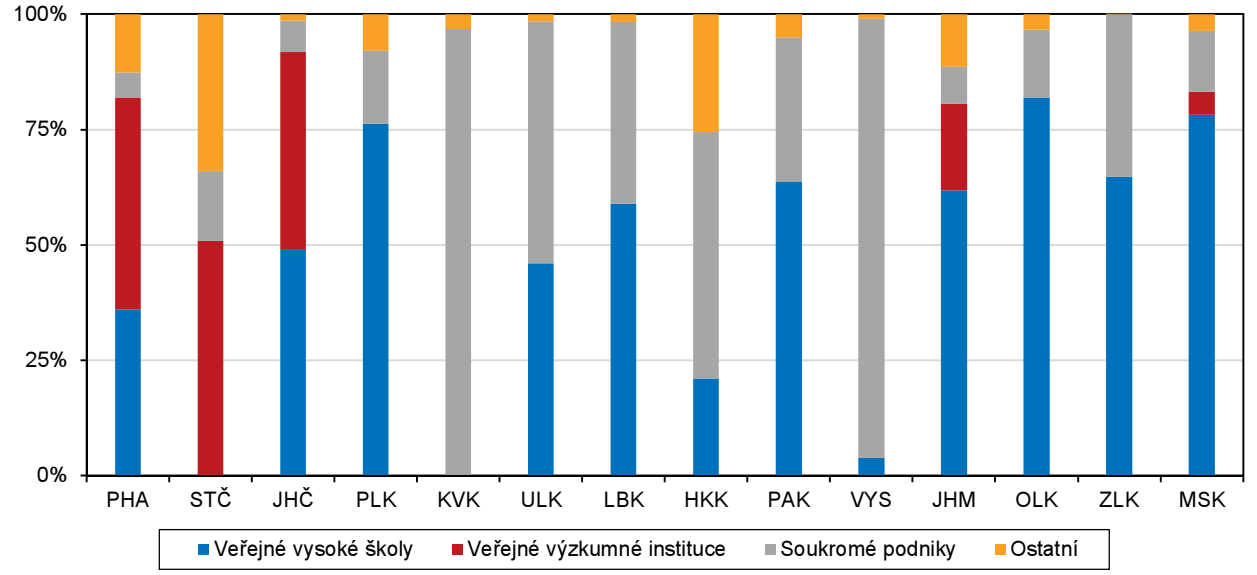

Státní rozpočtové výdaje na VaV bývají členěny podle tzv. socioekonomických cílů. V krajích, kde jsou nejvýznamnějšími příjemci přímé veřejné podpory VaV vysoké školy a veřejné výzkumné instituce, směřoval v roce 2017 největší podíl podpory do všeobecného výzkumu prováděného na vysokých školách a ve veřejných výzkumných institucích. V případě Jihočeského kraje směřovaly do uvedeného cíle tři čtvrtiny celkových státních rozpočtových výdajů na VaV alokovaných v tomto kraji. Vysoký podíl zaznamenal všeobecný výzkum také v Olomouckém kraji (69 % v rámci kraje), Praze (68 %) a Moravskoslezském kraji (61 %). V Kraji Vysočina, Středočeském, Karlovarském a Libereckém kraji byl ze státního rozpočtu nejvíce podpořen VaV v oblasti energie, dopravy, telekomunikací a průmyslu. Podpora zemědělského výzkumu byla nejvýznamnější v Královéhradeckém kraji a Kraji Vysočina. V Královéhradeckém kraji byl zaznamenán nejvyšší podíl veřejné podpory lékařského výzkumu a obranného výzkumu na celkových státních rozpočtových výdajích na VaV v tomto kraji.

Graf 3.2.5 Struktura státních rozpočtových výdajů na VaV podle socioekonomických cílů, 2017

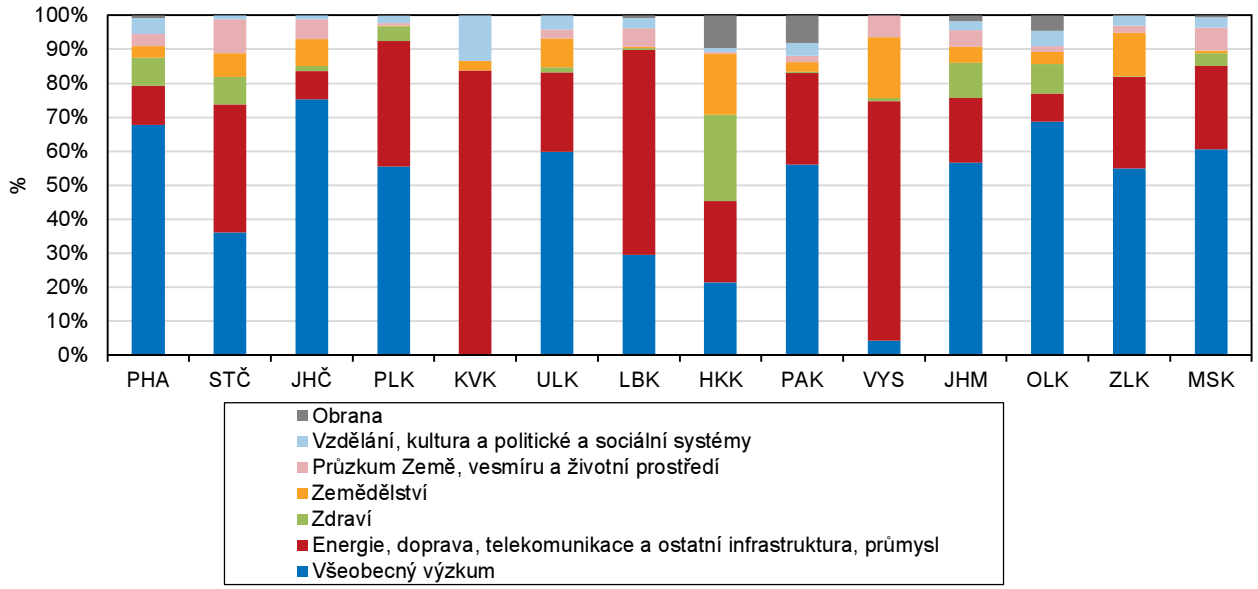

Přímá veřejná podpora VaV hraje zásadní roli u příjemců z řad vysokoškolského a vládního sektoru. V případě soukromých podniků není tak zásadní, protože podniky mohou využít i nepřímou (daňovou) veřejnou podporu VaV. V roce 2016 se výše daňové podpory VaV vyrovnala částce, kterou na svůj VaV soukromé podniky získaly ze státního rozpočtu.

Graf 3.2.6 Státní rozpočtové výdaje na VaV v soukromých podnicích

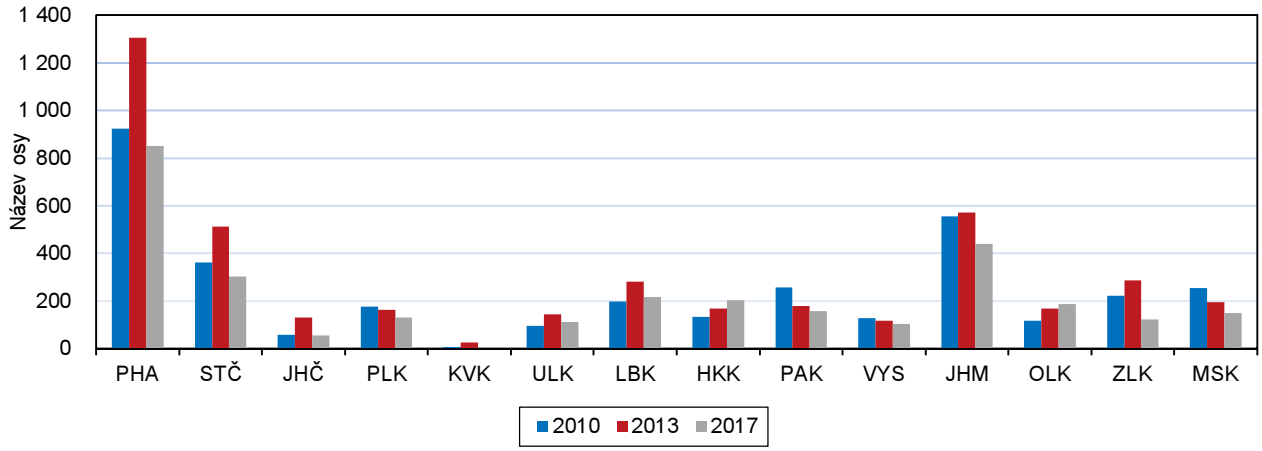

Nevyšší částku přímé veřejné podpory VaV získaly v roce 2017 soukromé podniky sídlící v Praze (852 mil. Kč, 28 % z celkových rozpočtových výdajů na VaV v podnicích v ČR). Jednalo se zejména o velké podniky s 250 a více zaměstnanci (370 mil. Kč, 43 % v rámci Prahy). Zcela opačná situace byla v Jihomoravském kraji,

kde soukromé podniky obdržely 441 mil. Kč (15 % z celkových státních rozpočtových výdajů na VaV v podnicích v ČR). Téměř polovina z této částky (204 mil. Kč) směřovala do malých podniků. Ve Středočeském kraji byly nejvíce podpořenou skupinou střední podniky, které z celkové částky přímé veřejné podpory VaV v kraji (305 mil. Kč) získaly také téměř polovinu (137 mil. Kč). V Praze a Středočeském kraji obdržely soukromé podniky nejvyšší přímou veřejnou podporu VaV v roce 2012.

Souhrnná částka veřejné podpory VaV, kterou získaly soukromé podniky v ČR v období 2010–2017, dosáhla v případě přímé podpory ze státního rozpočtu 28,7 mld. Kč a daňové podpory VaV 17,1 mld. Kč. Vůbec nejvyšší podporu pro své výzkumné a vývojové činnosti, a to jak přímou tak nepřímou, získaly soukromé podniky v Praze (celkem 13,4 mld. Kč). O polovinu méně (7,3 mld. Kč) obdržely soukromé podniky ve Středočeském kraji. Pouze ve Středočeském, Plzeňském a Karlovarském kraji získaly soukromé podniky v souhrnu za období 2010–2017 vyšší nepřímou veřejnou podporu VaV než přímou. Ve zbývajících krajích to bylo naopak.

Graf 3.2.7 Souhrnná výše přímé a nepřímé veřejné podpory VaV v soukromých podnicích za období 2010–2017

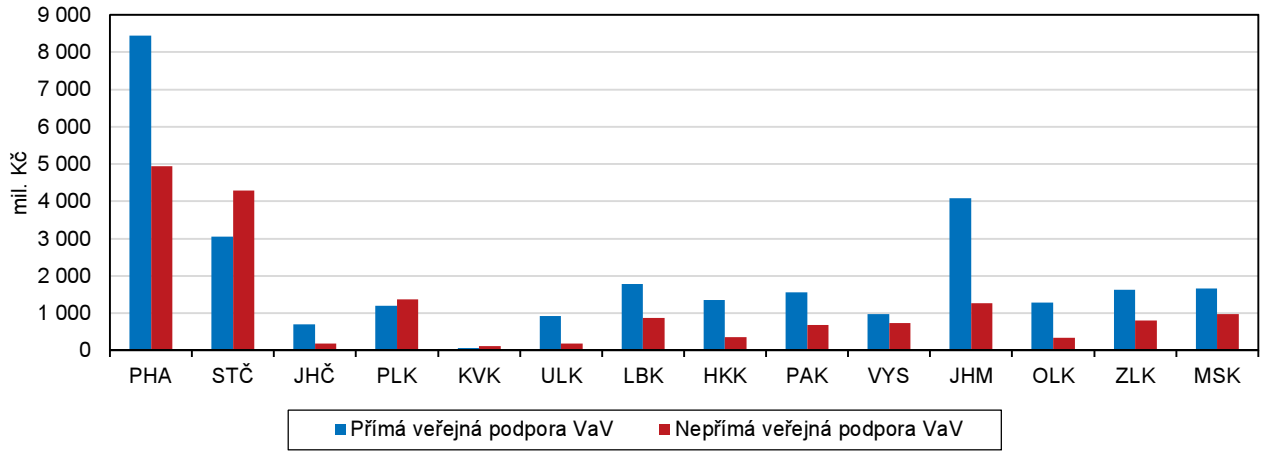

Ktg 3.2.1 Výdaje na VaV (mil. Kč) uskutečněné ve vysokoškolském sektoru podle krajů ČR, 2017

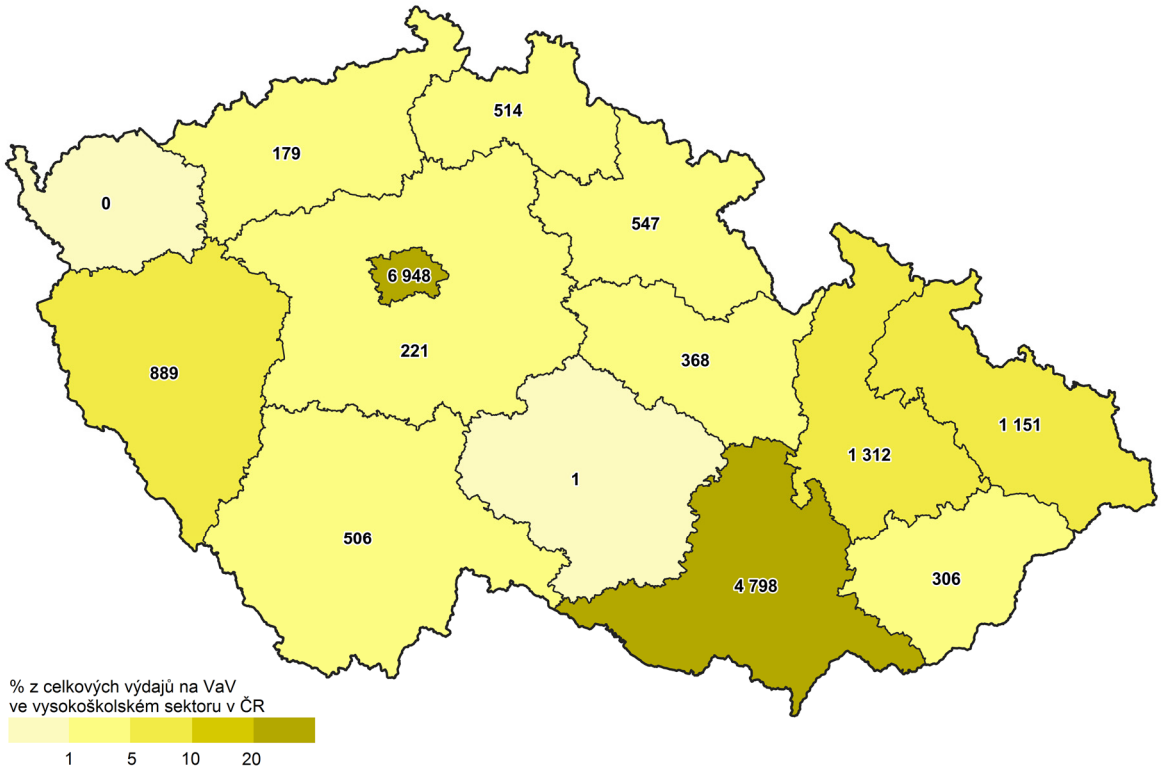

Ktg 3.2.2 Počet příjemců státní rozpočtové podpory na VaV podle krajů ČR, 2017

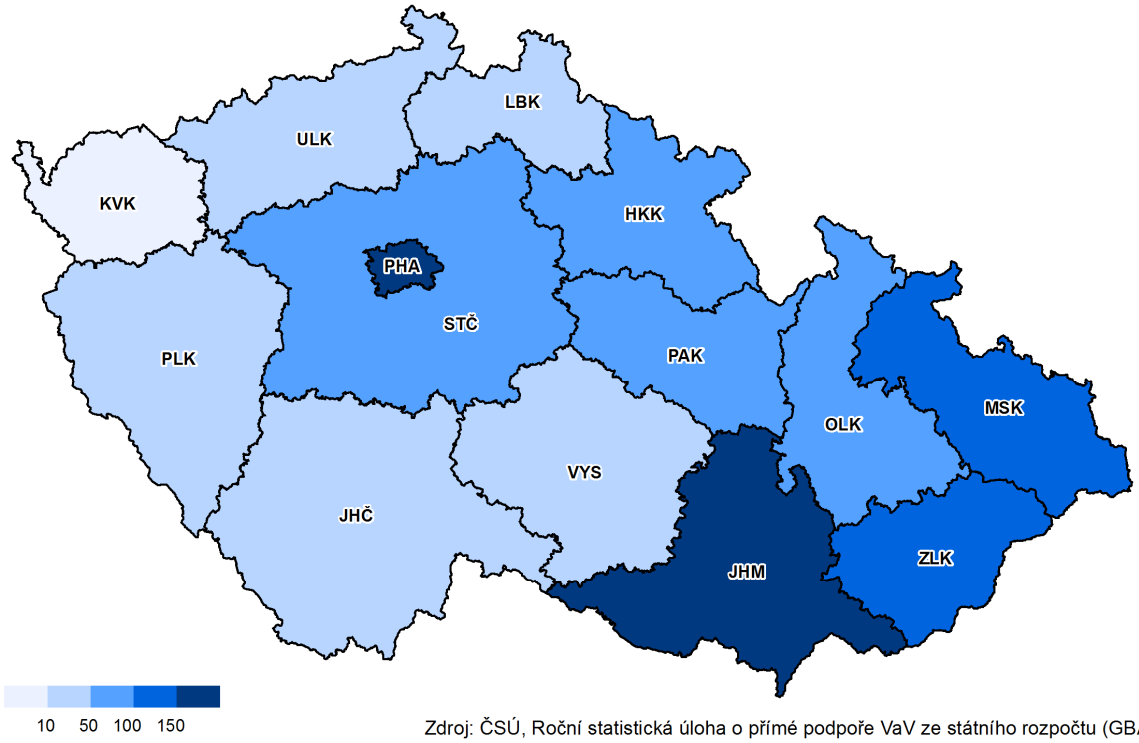

Zdroj: ČSÚ, Roční statistická úloha o přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu (GBARD)

Ktg 3.2.3 Státní rozpočtová podpora VaV podle krajů ČR, 2017

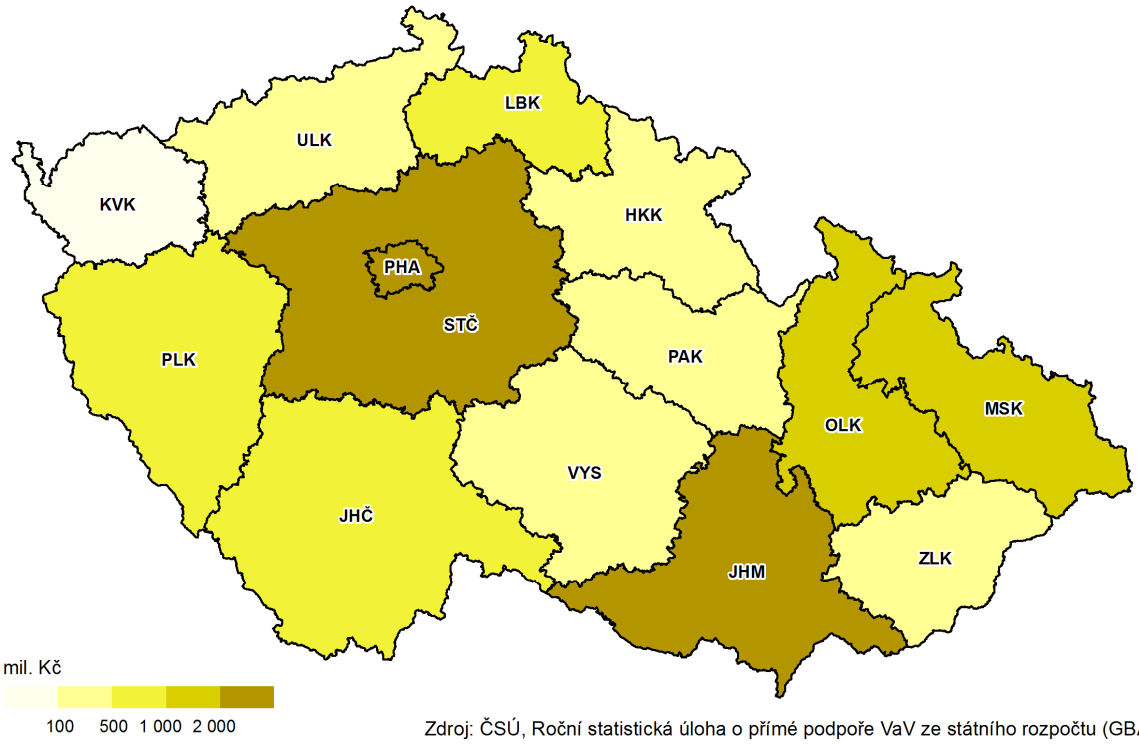

Zdroj: ČSÚ, Roční statistická úloha o přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu (GBARD)

Ktg 3.2.4 Státní rozpočtová podpora VaV v soukromých podnicích podle krajů ČR, 2017

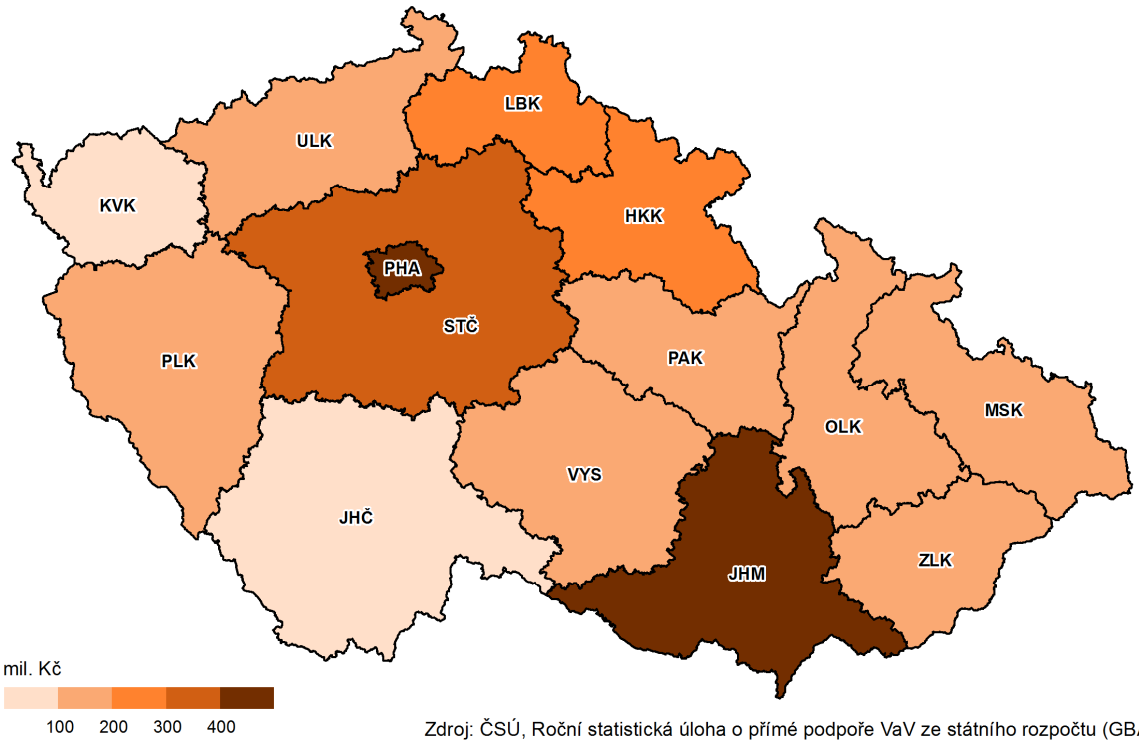

Zdroj: ČSÚ, Roční statistická úloha o přímé podpoře VaV ze státního rozpočtu (GBARD)

3.3 Výzkum a vývoj financovaný ze strukturálních fondů EU

Evropské strukturální a investiční fondy (ESI fondy, ESIF) využívá Česká republika na podporu svého rozvoje již od roku 2004, kdy bylo odstartováno první programovací období. Z pohledu podpory výzkumu a vývoje bylo nejdůležitější 2. programovací období (2007–2013/2015), kdy bylo masivně investováno do rozvoje výzkumné a vývojové infrastruktury.

BOX

Fondy Evropské unie představují hlavní nástroj realizace evropské politiky soudržnosti. Jejich prostřednictvím se investují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony. Prostředky z těchto fondů mají zájemci možnost čerpat skrze jednotlivé operační programy.

V rámci 2. programovacího období Evropských strukturálních a investičních fondů byly cíleny na podporu výzkumu, vývoje a inovací následující operační programy: Podnikání a inovace, Výzkum a vývoj pro inovace a Vzdělávání pro konkurenceschopnost. O přidělování prostředků na podporu VaV z ESI fondů organizovaných pomocí národních Operačních programů se stará Ministerstvo mládeže, tělovýchovy a sportu (MŠMT) a Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO).

V programovém období 2014-2020 jsou pro Českou republiku z Evropských strukturálních a investičních (ESI) fondů vyčleněny prostředky ve výši téměř 24 miliard eur. Na podporu VaV jsou cíleny následující dva Operační programy: Výzkum, vývoj, vzdělávání (MŠMT) s rozpočtem ve výši 4,3 mld. EUR a Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (MPO)s rozpočtem 2,7 mld. Kč.

Údaje o výzkumu a vývoji financovaném z evropských fondů jsou sledovány v rámci Ročního výkazu o výzkumu a vývoji VTR 5-01.

Podrobnější informace naleznete v metodologické příloze této publikace: „Roční statistické šetření VaV“ a na webových stránkách ČSÚ: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statistika_vyzkumu_a_vyvoje

Graf 3.3.1 Výzkum a vývoj financovaný z evropských fondů

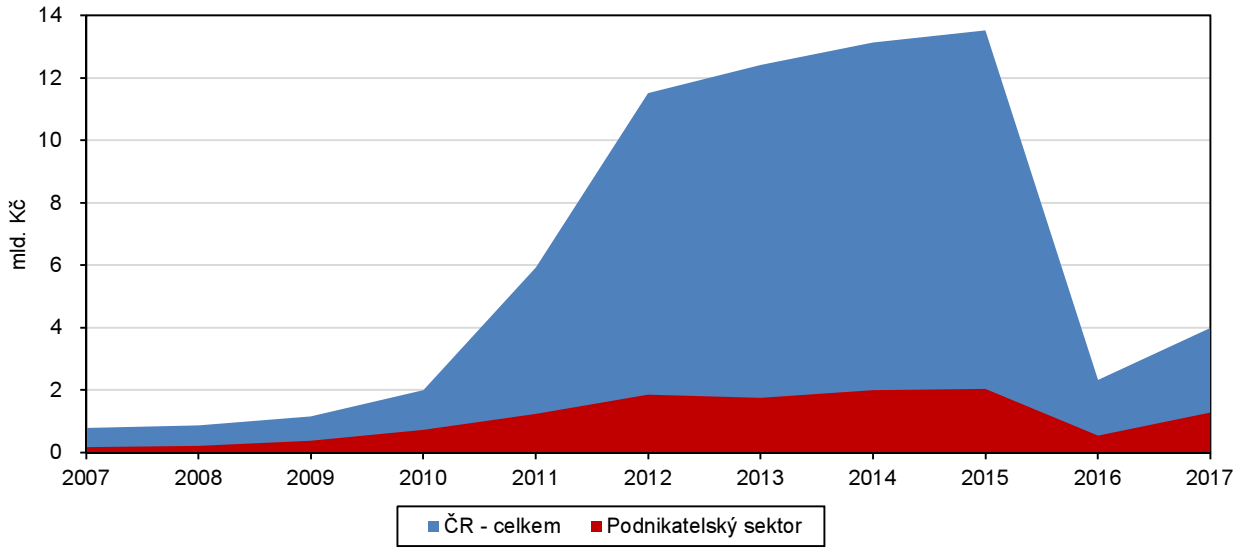

Podpora z EU dosáhla vrcholu v roce 2015, tedy v posledním roce, kdy byla možnost dočerpat prostředky z 2. programovacího období. V letech 2013 až 2015 byla ČR v rámci zemí EU na předním místě v ukazateli podílu VaV financovaného z EU na HDP. V roce 2015 tento podíl činil 0,29 %. V roce 2016 se rozbíhá se zpožděním čerpání prostředků 3. programovacího období (2014–2020). Za posledních 10 let podpořila Evropská unie výzkum a vývoj v hodnotě 67 mld. Kč. Tato částka odpovídá 9% podílu na celkových výdajích na VaV utracených v ČR v posledních 10 letech. Hlavními příjemci unijní podpory VaV byly vysoké školy a veřejné výzkumné instituce.

Graf 3.3.2 Podíl výzkumu a vývoje financovaného z evropských fondů na HDP, 2015

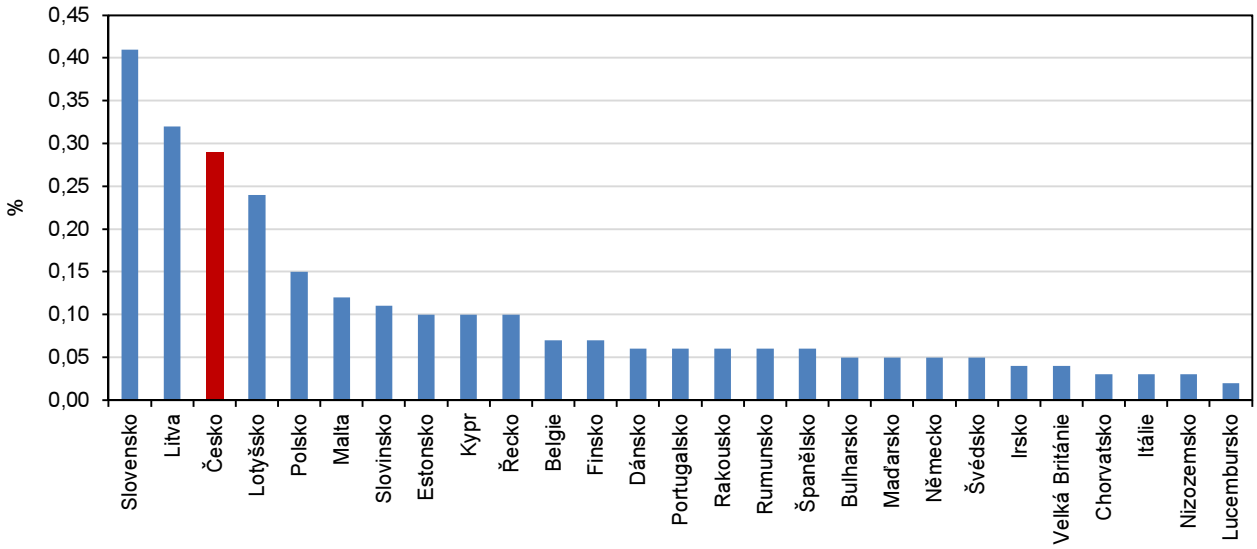

V rámci 2. programovacího období (Operační programy Výzkum a vývoj pro inovace a Podnikání a inovace) byly prostředky z Evropských strukturálních a investičních fondů použity zejména na budování nové VaV infrastruktury (evropského či národního významu) či posílení stávající infrastruktury. Nová výzkumná centra mohla být vybudována ve všech krajích kromě hlavního města Prahy[1].

V posledních 10 letech získaly nejvyšší veřejnou podporu z unijních fondů subjekty, které se zabývaly výzkumnými a vývojovými činnostmi v Jihomoravském kraji (v souhrnu 20,4 mld. Kč). Uvedená částka

[1] Kromě Prahy nebyla vybudována žádná nová výzkumná a vývojová infrastruktura národního či unijního významu v Pardubickém a Karlovarském kraji.

představuje téměř třetinový podíl ze všech prostředků plynoucích na podporu VaV z ESI fondů. Více než dvě třetiny z uvedené částky obdržely vysoké školy (14,2 mld. Kč). Fakultní nemocnice získaly 9 % (1,9 mld. Kč).

Tab 3.3.1 Výzkum a vývoj financovaný ze zdrojů EU v krajích ČR, souhrn 2008–2017

ČR, Kraje	Výdaje celkem (mil. Kč)	Struktura výdajů v %	Podíl na celkových výdajích na VaV	Podíl na celkové veřejné podpoře VaV	Podnikatelský sektor (mil. Kč)	Vládní sektor (mil. Kč)	Vysokoškolský sektor (mil. Kč)
Celkem	66 835	100	9	20	12 031	18 525	35 768
Hl. m. Praha	19 578	29	8	13	1 721	13 452	4 180
Středočeský	5 119	8	6	23	2 627	2 291	188
Jihočeský	1 390	2	6	12	330	303	742
Plzeňský	3 810	6	12	32	668	-	3 128
Karlovarský	46	0	3	40	46	-	-
Ústecký	1 050	2	11	29	547	24	478
Liberecký	2 339	3	11	29	1 129	191	1 012
Královéhradecký	947	1	5	15	710	1	235
Pardubický	1 251	2	5	19	380	3	868
Vysočina	351	1	3	20	341	-	10
Jihomoravský	20 411	31	16	30	2 219	2 109	16 016
Olomoucký	3 422	5	13	24	186	1	3 188
Zlínský	1 424	2	6	24	466	3	955
Moravskoslezský	5 697	9	13	33	661	148	4 769

Na druhém místě se umístila Praha, kde subjekty provádějící VaV za posledních 10 let získaly z evropských fondů podporu v souhrnné výši 19,6 mld. Kč. V tomto případě je nutné upozornit, že nová výzkumná centra nebylo možno vybudovat na území Prahy, proto byly vybudovány ve Středočeském kraji[2]. Veřejné výzkumné instituce v Praze za posledních 10 let získaly z evropských fondů na podporu VaV v souhrnu 10,9 mld. Kč, vysoké školy pak 3,8 mld. Kč.

V ostatních krajích výše veřejné podpory VaV z evropských fondů za období 2008–2017 nepřekročila v souhrnu hranici 6 mld. Kč. Vzhledem k absenci vysokých škol a veřejných výzkumných institucí, jako nejvýznamnějších příjemců unijní podpory, byla v posledních deseti letech zaznamenána nejnižší podpora v Karlovarském kraji (pouhých 46 mil. Kč).

Graf 3.3.3 Výzkum a vývoj financovaný ze zdrojů EU v krajích ČR, souhrny za uvedená období

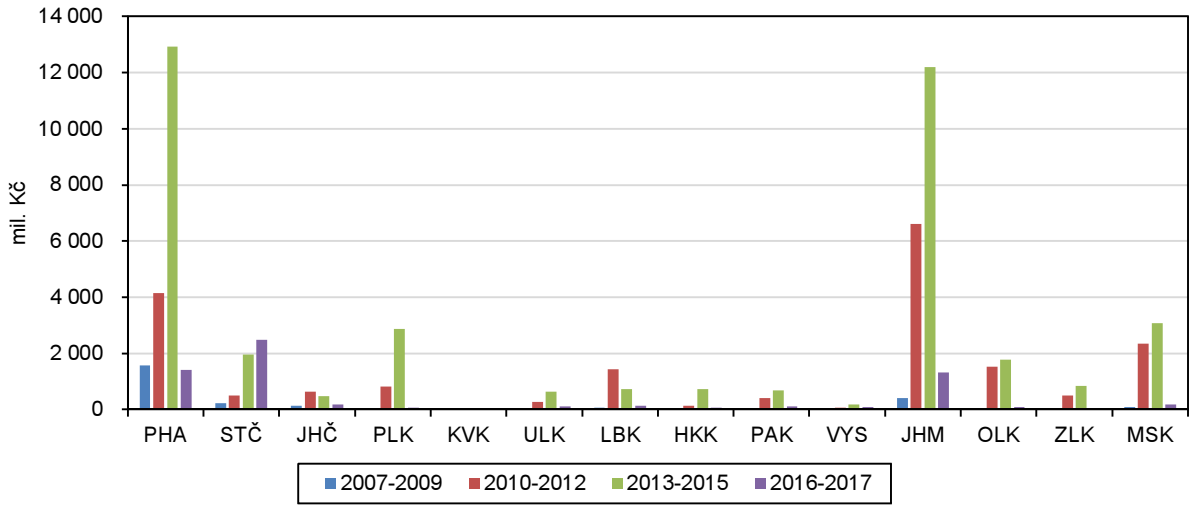

[2] Veřejné výzkumné instituce a veřejné vysoké školy z Prahy byly nuceny investovat mimo Prahu, ale prostředky byly vedeny v jejich účetnictví, tj. v Praze, což do jisté míry zkresluje data za období 2011–2015. Nově zbudovaná výzkumná centra neměla vlastní právní subjektivitu (IČO).

Nejvíce bylo ze zdrojů EU čerpáno v období 2013–2015. Souviselo to s dočerpáváním prostředků na projekty výzkumu a vývoje realizované v rámci 2. programovacího období. V Praze a Jihomoravském kraji přesáhla souhrnná výše unijních prostředků na podporu VaV v období 2013–2015 částku 12 mld. Kč. Čerpání podpory na VaV v rámci 3. programovacího období Evropských strukturálních a investičních fondů (2014–2020) se reálně rozběhlo až v roce 2016. Zajímavé je postavení Středočeského kraje, který v období 2016–2017 získal v souhrnu prostředky ve výši 2,5 mld. Kč, tedy nejvíce ze všech krajů. Významnou roli hraje následné financování nově vzniklých výzkumných center (např. ELI – projekt velké VaV infrastruktury).

Graf 3.3.4 Struktura příjemců dle souhrnné výše veřejné podpory VaV z EU fondů za období 2008–2017

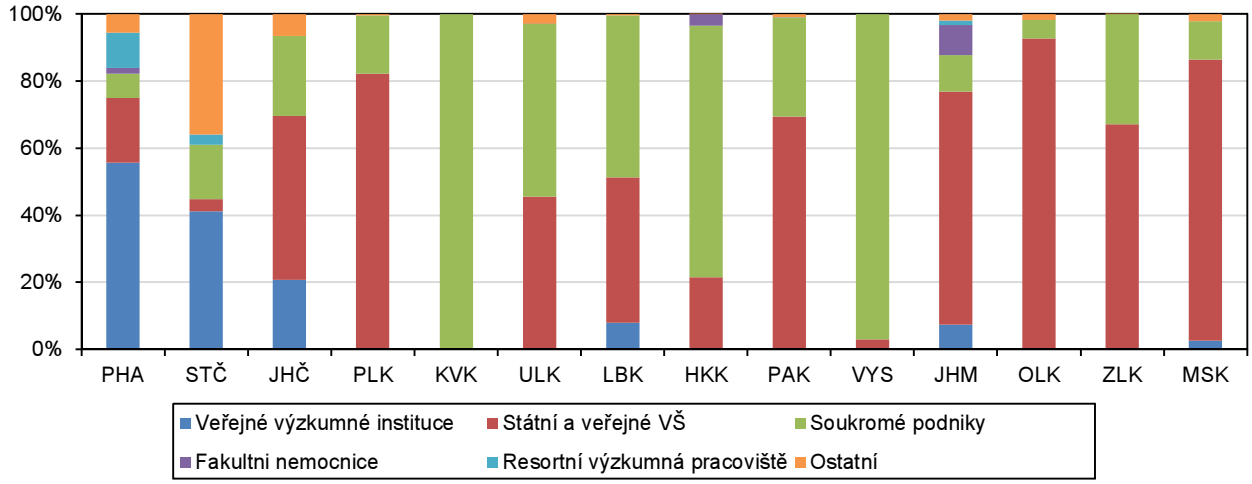

Z Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace bylo podpořeno 8 center excelence a 40 regionálních výzkumných center. Nová výzkumná centra národního a evropského významu byla v období 2004–2013 vybudována v 11 krajích. Nejvíce nových výzkumných center (14) vzniklo v Jihomoravském kraji. Jejich výstavbu podpořila Evropská unie souhrnnou částkou 10,4 mld. Kč. Téměř polovina prostředků šla na vybudování výzkumného centra evropského významu – CEITEC (Středoevropský technologický institut) v Brně. Ve Středočeském kraji bylo zbudováno 8 nových výzkumných center, z toho dvě evropského významu – ELI (Extreme Light Infrastructure) a BIOCEV. Na zbudování nových výzkumných center v tomto kraji přispěla EU částkou 11,1 mld. Kč, tedy více než v Jihomoravském kraji. Počet nových výzkumných center a souhrnný příspěvek EU je uveden v následujícím kartogramu.

V Karlovarském, Královéhradeckém kraji a Kraji Vysočina byly nejvýznamnějšími příjemci prostředků z evropských fondů na podporu VaV v posledních 10 letech soukromé podniky. Naopak v již dříve zmíněném Jihomoravském, dále pak Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském kraji patřily mezi hlavní příjemce této podpory vysoké školy. Ve Středočeském kraji obdržely více než třetinu prostředků z evropských fondů na podporu VaV (1,8 mld. Kč) veřejné podniky.

Graf 3.3.5 Souhrnná výše veřejné podpory VaV z EU fondů u soukromých podniků podle vlastnictví podniku za období 2008–2017

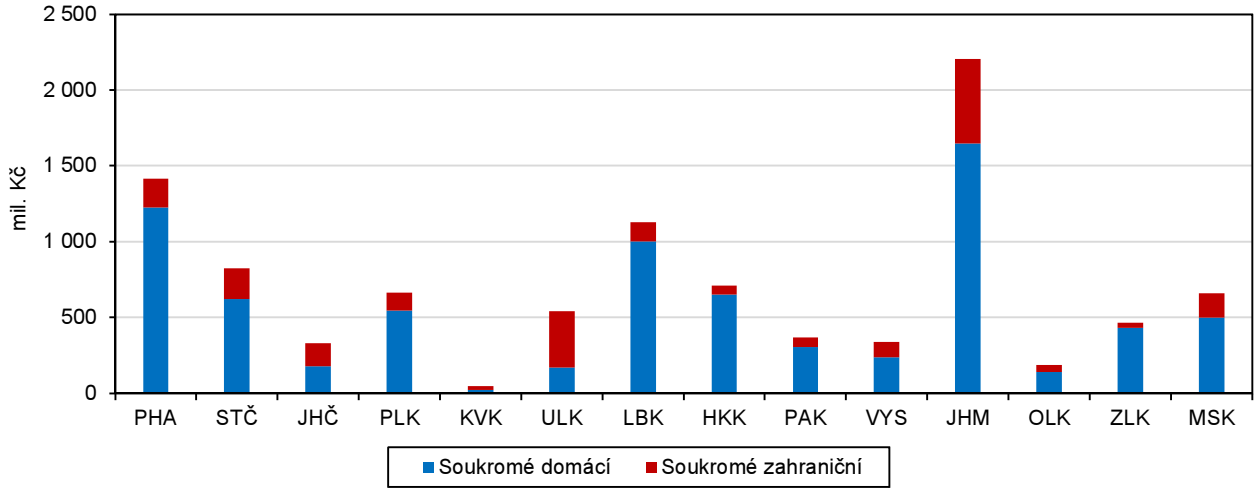

Nejvíce prostředků z evropských fondů na podporu VaV získaly v období 2008–2017 v souhrnu soukromé podniky v Jihomoravském kraji (2,2 mld. Kč, 22 % z celkové částky za všechny kraje). O třetinu méně získaly soukromé podniky v Praze (1,4 mld. Kč), nejméně pak v Karlovarském kraji.

Ve všech krajích, kromě Ústeckého, získaly za posledních 10 let vyšší podporu z evropských fondů pro výzkumné a vývojové činnosti soukromé domácí podniky než zahraniční. Například ve Zlínském kraji ale i v Praze, dominovaly jako příjemci unijní podpory VaV soukromé podniky v českém vlastnictví. Zahraniční podniky preferují spíše daňovou podporu VaV.

V rámci ČR směřovalo nejvíce prostředků z evropských fondů na podporu VaV do středních podniků s 50-249 zaměstnanci. Střední podniky si v posledních deseti letech přišly v souhrnu na rovných 5 mld. Kč. Následovaly malé podniky (2,7 mld. Kč) a velké podniky (2,1 mld. Kč). Ve většině krajů byly v období 2008–2017 nejvýznamnějšími příjemci také střední podniky. Výjimkou byly Jihočeský kraj, Karlovarský kraj a Kraj Vysočina, kde nejvyšší částku unijní podpory VaV získaly velké podniky. V posledních 10 letech byly nejvýznamnějšími příjemci veřejné podpory VaV z EU malé podniky ve Středočeském a Jihomoravském kraji, které v rámci těchto krajů obdržely rovnou polovinou částky podpory za období 2008–2017.

Graf 3.3.6 Velikostní struktura soukromých podniků dle souhrnné výše veřejné podpory VaV z EU fondů za období 2008–2017

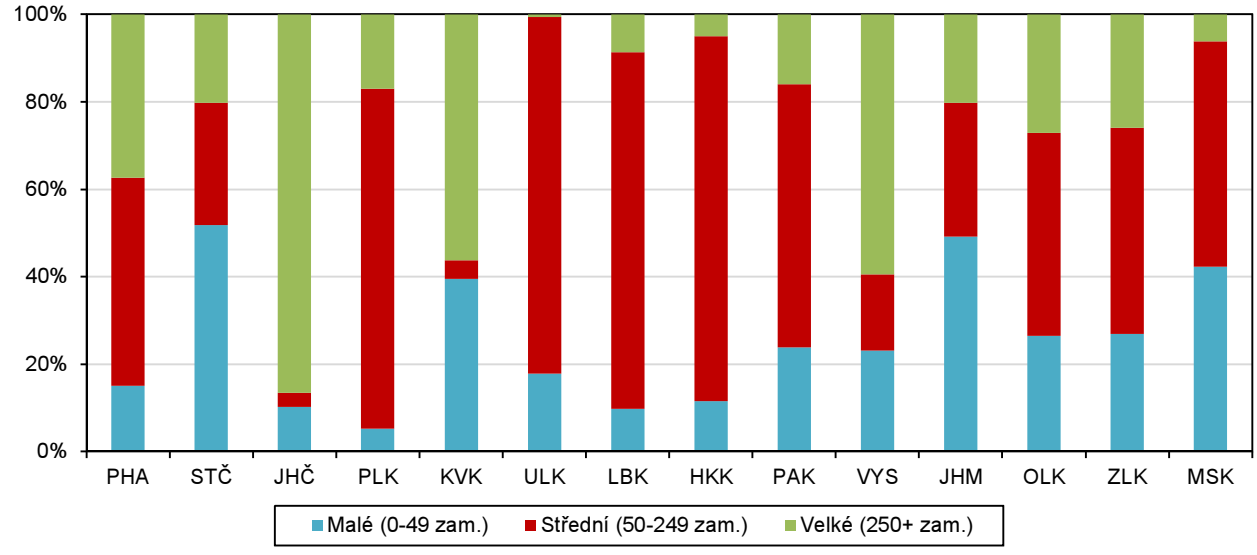

3.4 Nepřímá veřejná (daňová) podpora výzkumu a vývoje v krajích

Nepřímá podpora VaV se v současnosti stává ve všech vyspělých státech stále rozšířenějším nástrojem pro povzbuzení investic do VaV v soukromém podnikatelském sektoru. Mezi nejčastější podoby nepřímé podpory VaV patří různé daňové pobídky a úlevy, urychlené odpisování investic, snížení odvodů sociálního pojištění, osvobození od cel, zvýhodněné úvěry, podpora rizikového kapitálu a zvýhodněný pronájem ústřední i regionální infrastruktury.

BOX

V České republice je nepřímá podpora VaV poskytována od roku 2005, a to ve formě odpočtu nákladů spojených s realizací projektů VaV od základu daně z příjmů. Uplatnit odečet nákladů na VaV od daňového základu mohou všechny subjekty provádějící VaV na území České republiky, pokud splní náležitosti dané pokynem Ministerstva financí D-288, který legislativně upravuje problematiku odpočtu nákladů na VaV.

Nepřímá veřejná podpora VaV se definuje jako součin částky odečtených výdajů na VaV od základu daně a příslušné sazby daně (pro právnické osoby v roce 2017 dosáhla 19 %).

Odpočet uznatelných výdajů na VaV od daňového základu může subjekt uplatnit pouze v případě, nezískal-li na daný projekt VaV přímou veřejnou podporu VaV (domácí nebo zahraniční).

Údaje o nepřímé veřejné podpoře VaV zpracovává ČSÚ na základě administrativních dat poskytnutých Generálním finančním ředitelstvím. Podrobnější informace naleznete na webových stránkách ČSÚ: https://www.czso.cz/csu/czso/neprima-verejna-podpora-vyzkumu-a-vyvoje

Nepřímá veřejná (daňová) podpora VaV je primárně využívána soukromými podniky. Od roku 2005[3] daňovou podporu VaV využilo v souhrnu 2 892 soukromých podniků, které díky odečtu nákladů na VaV ušetřily na dani 22,2 mld. Kč.

Graf 3.4.1 Nepřímá veřejná podpora VaV v soukromých podnicích

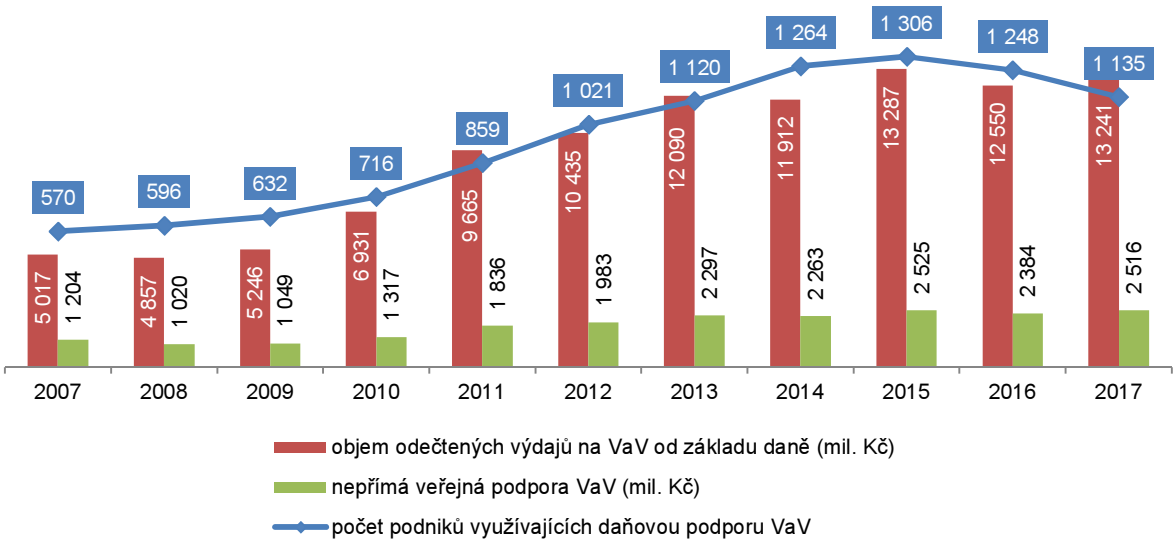

V současnosti je daňová podpora VaV zavedená ve většině členských zemí OECD a EU. V roce 2017 dosáhla daňová podpora VaV, kterou získaly soukromé podniky v Česku, podílu 0,05 % HDP. Pro srovnání v Rakousku činil tento podíl v roce 2016 0,15 %. Vůbec nejvyšší podíl v rámci zemí OECD byl zjištěn v Belgii (0,30 %).

[3] Podrobné údaje má ČSÚ k dispozici od roku 2007. Za roky 2005 a 2006 jsou k dispozici pouze agregované údaje, které neumožňují členění podle krajů.

Graf 3.4.2 Podíl nepřímé veřejné podpory VaV na HDP, 2016

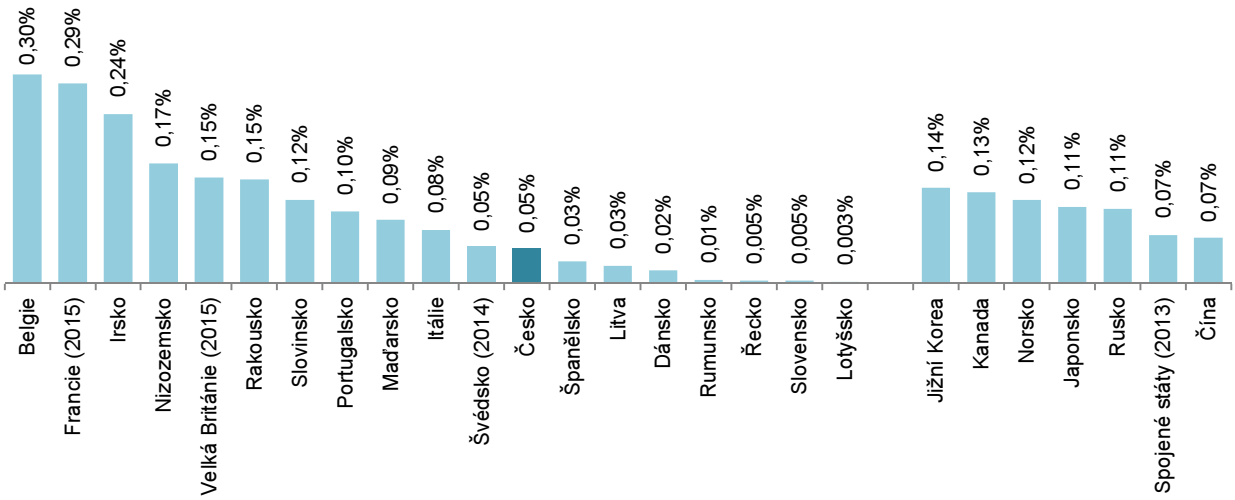

V roce 2017 využilo možnosti odečíst náklady spojené s výzkumnou a vývojovou činností od základu daně 1 135 soukromých podniků. Rozdělení podle krajů koresponduje s počtem soukromých podniků provádějících VaV v daném kraji. Nejvíce soukromých podniků provádějících VaV je tradičně soustředěno v hlavním městě Praze. Zde také najdeme nejvíce soukromých podniků (318), které využily daňovou podporu VaV. Z celkového počtu soukromých podniků využívajících daňovou podporu VaV v ČR to bylo 28 %. Ve srovnání s rokem 2007 počet těchto podniků narostl více než dvojnásobně. Druhým krajem s vysokou koncentrací soukromých podniků provádějících VaV je Jihomoravský kraj. Zde využilo daňovou podporu VaV 150 soukromých podniků. Hranici sta podniků přesáhly v roce 2017 již pouze dva kraje: Moravskoslezský (111) a Zlínský (103). Nejméně daňovou podporu VaV využily soukromé podniky v Karlovarském kraji (pouze 9 podniků). Zde ale také nejméně podniků provádí VaV. Ve většině krajů až do roku 2015 rostl počet soukromých podniků využívajících daňovou podporu VaV. V roce 2016 začal počet podniků s daňovou podporou VaV klesat.

Graf 3.4.3 Počet podniků s daňovou podporou VaV, vybrané roky

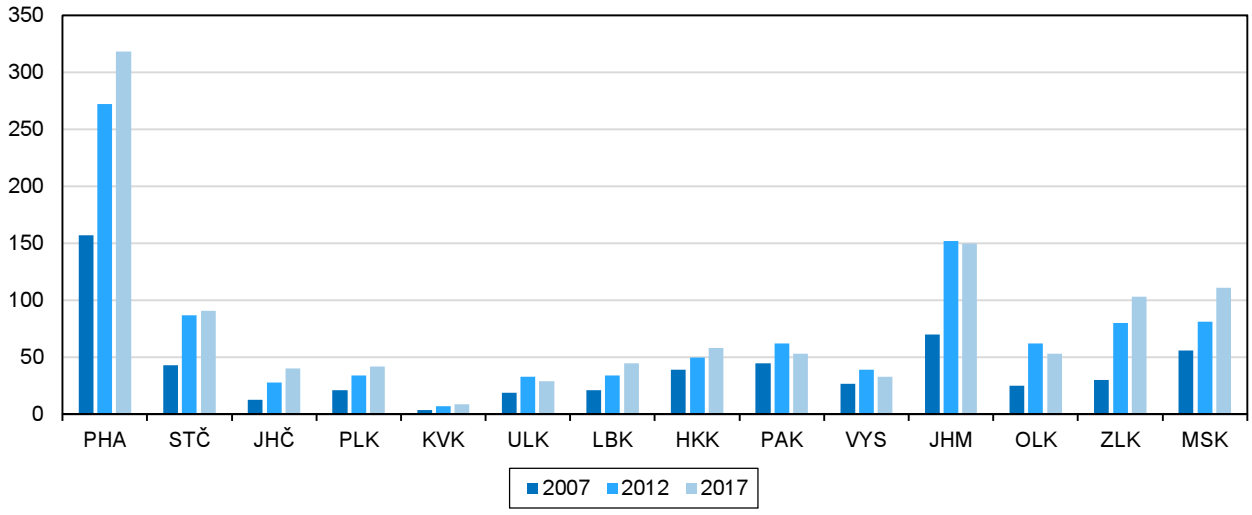

Z pohledu velikosti podniku podle počtu zaměstnanců uplatňují daňový odečet nákladů na VaV nejvíce malé a střední podniky. V polovině krajů (například v Jihomoravském a Jihočeském) uplatnily v roce 2017 daňový odečet nákladů na VaV početně nejvíce střední podniky, naopak v druhé polovině krajů (například ve Středočeském a Moravskoslezském kraji) byly nejvíce zastoupené malé podniky. V Praze využily daňovou podporu VaV nejvíce malé podniky (141), následované středními (111) a velkými (66). Celkově se jedná se o velmi nízké počty podniků, například v Karlovarském kraji žádný soukromý podnik střední velikosti z celkového počtu 24 podniků z této velikostní skupiny provádějící VaV nevyužil možnosti daňově odečíst své výdaje na

VaV. Naopak nejvíce velkých soukromých podniků uplatnilo daňovou podporu VaV v Praze a v Moravskoslezském kraji (36).

Graf 3.4.4 Počet podniků s daňovou podporou VaV dle velikosti podniku, 2017

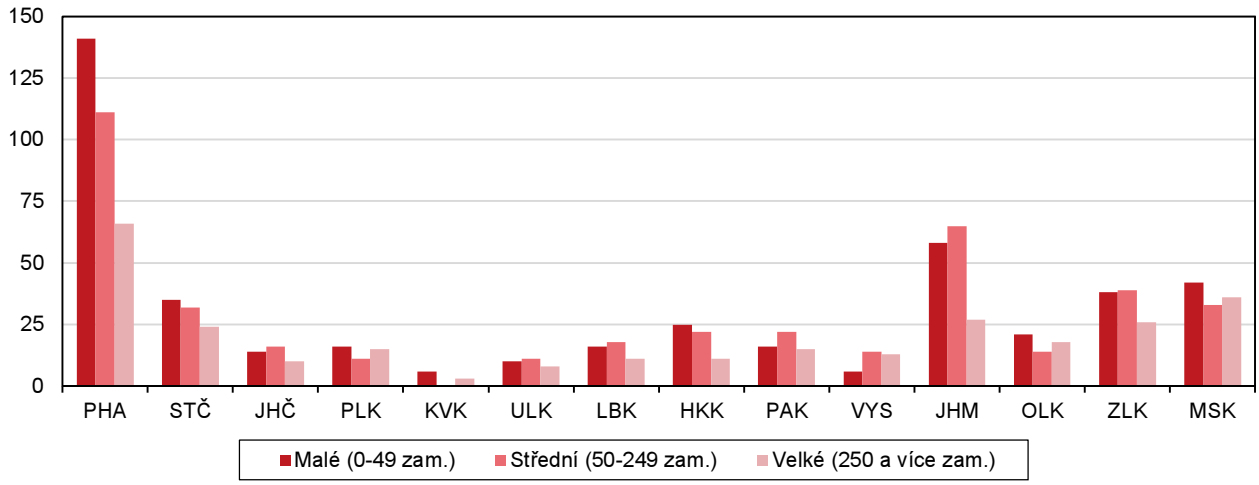

Ve všech krajích nejvíce soukromých podniků, které využily daňovou podporu VaV, spadalo do zpracovatelského průmyslu. Například v Kraji Vysočina a v Pardubickém kraji podíl podniků ve zpracovatelském průmyslu s tímto typem veřejné podpory přesáhl hranici 80 % z celkového počtu podniků s daňovou podporou VaV v kraji. Praha se odlišuje od ostatních krajů tím, že zde nedominují podniky spadající do zpracovatelského průmyslu (94 podniků), ale je zde vysoké zastoupení podniků v informačních a komunikačních činnostech (79) a také v profesních, vědeckých a technických činnostech (73). Vysoký počet soukromých podniků s daňovou podporou VaV byl také zjištěn v informačních a komunikačních činnostech v Jihomoravském kraji (24). Ve Středočeském kraji z celkového počtu podniků s daňovou podporou VaV 15 % spadalo do profesních, vědeckých a technických činností.

Graf 3.4.5 Struktura podniků s daňovou podporou VaV podle odvětví, 2017

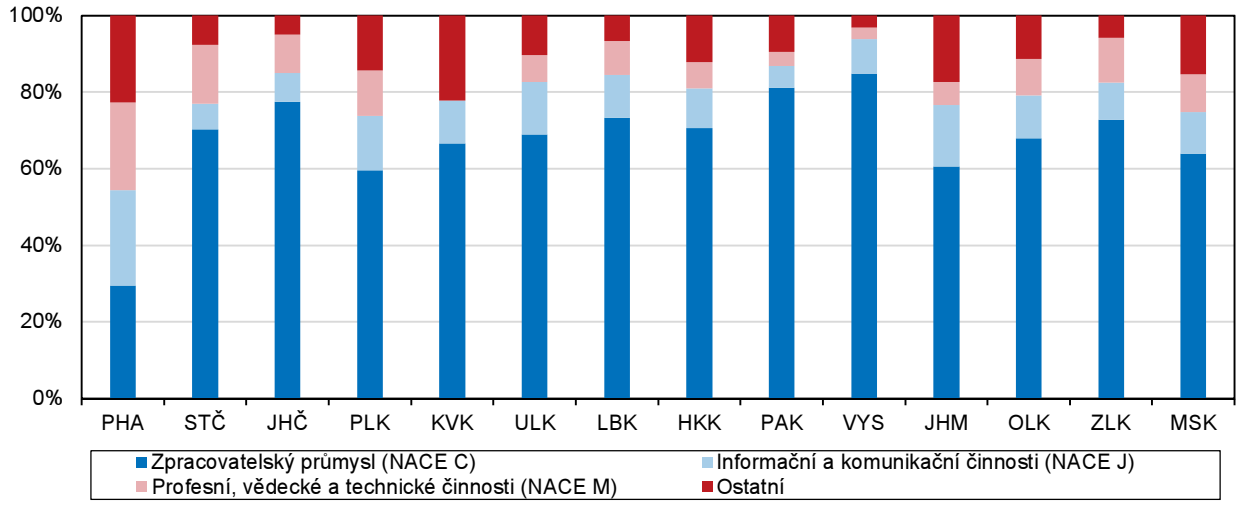

V roce 2017 soukromé podniky v Česku uplatnily daňovou podporu VaV ve výši 2 516 mil. Kč. Z této částky bylo 28 % (konkrétně 717 mil. Kč) uplatněno v Praze. Na jeden podnik zde v průměru připadala daňová podpora VaV ve výši 2,3 mil. Kč. Ve srovnání s rokem 2007 se daňová podpora VaV v tomto kraji zvýšila čtyřnásobně. Rovná čtvrtina celkové daňové podpory VaV soukromých podniků připadla v roce 2017 na Středočeský kraj. V průměru na jeden podnik to bylo 7 mil. Kč. V letech 2007 až 2011 byl Středočeský kraj - co do výše daňové podpory VaV - první ze všech krajů. Ve všech ostatních krajích nepřesáhla výše daňové podpory VaV hranici 200 mil. Kč. Tradičně se mezi kraje s nejnižší uplatněnou daňovou podporou VaV řadí Ústecký (26 mil. Kč) a Karlovarský kraj (27 mil. Kč).

Graf 3.4.6 Daňová podpora výzkumu a vývoje

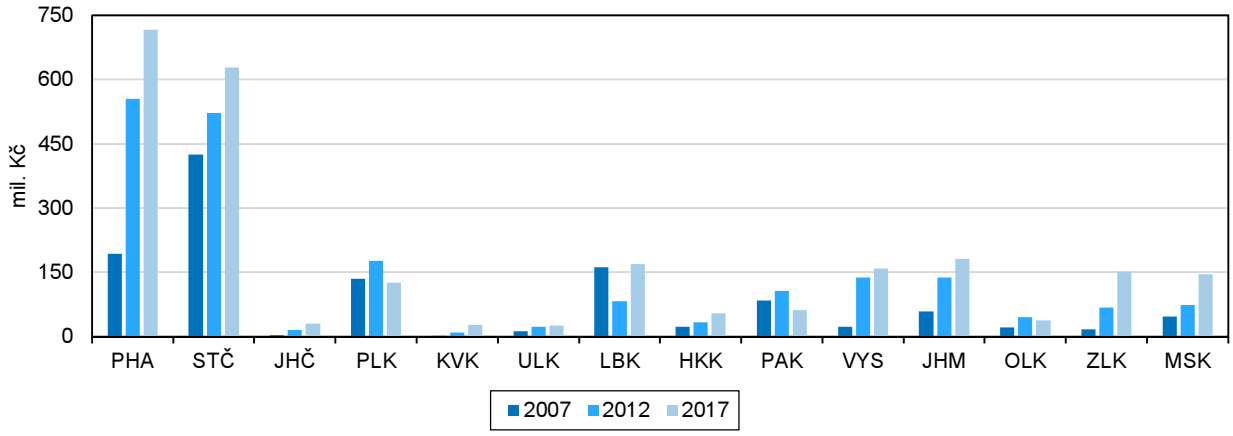

Z pohledu rozložení daňové podpory VaV v krajích dle velikosti podniku, uplatnily nejvyšší daňovou podporu VaV velké soukromé podniky ve Středočeském kraji (584 mil. Kč). Uvedená částka odpovídá podílu 93 % z celkové daňové podpory v tomto kraji, což je vůbec nejvyšší hodnota ze všech krajů. Druhou nejvyšší částku uplatnily velké soukromé podniky v Praze (459 mil. Kč). Velké podniky v uvedených dvou krajích uplatnily v souhrnu více než polovinu z celkové daňové podpory VaV, kterou v roce 2017 uplatnily velké podniky v ČR. Střední podniky získaly nevyšší částku daňové podpory VaV v Praze (199 mil. Kč). Částka odpovídá podílu 40 % z celkové daňové podpory VaV, kterou v uvedeném roce uplatnily střední podniky v ČR. Nejmenší podíl středních podniků na celkové daňové podpoře VaV v kraji byl zaznamenán ve Středočeském a Olomouckém kraji (shodně 2%). V případě malých podniků uplatnily nejvyšší částku daňové podpory VaV soukromé podniky v Praze (58 mil. Kč) a Jihomoravském kraji (27 mil. Kč). Nejméně pak v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Graf 3.4.7 Daňová podpora VaV dle velikosti podniku, 2017

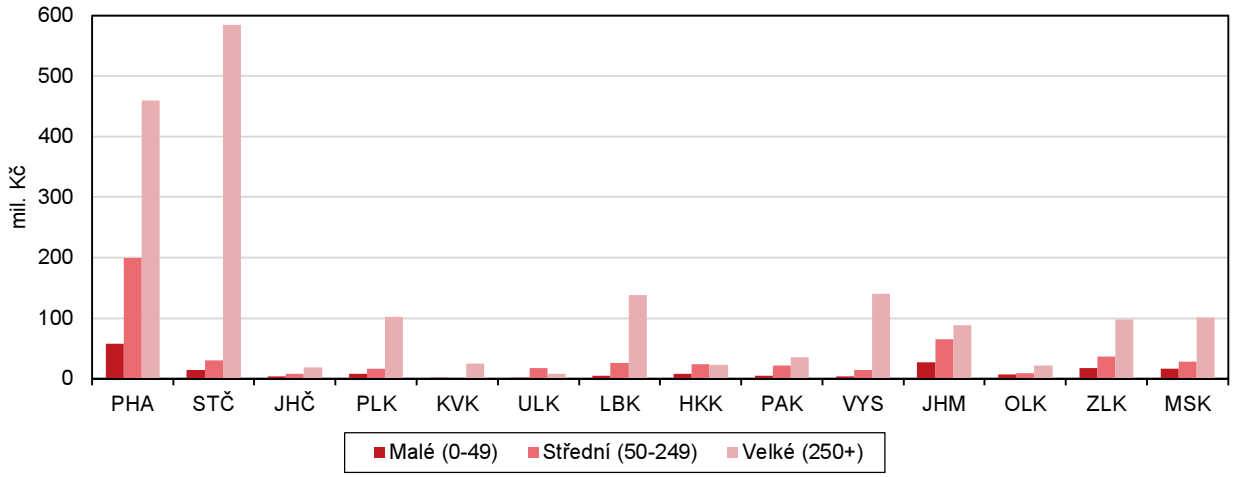

Ve všech krajích získaly nejvyšší částku daňové podpory VaV soukromé podniky působící ve zpracovatelském průmyslu. Ve Středočeském kraji a kraji Vysočina podíl daňové podpory VaV v tomto odvětví přesáhl hranici 95 % z celkové daňové podpory VaV v kraji. Výjimkou je pouze Praha a Jihomoravský kraj, kde je silné zastoupení soukromých podniků provádějících VaV v informačních a komunikačních činnostech. V Jihomoravském kraji soukromé podniky ve zmíněném odvětví uplatnily daňovou podporu VaV ve výši 60 mil. Kč, což odpovídá jedné třetině celkové daňové podpory VaV v kraji. V Praze soukromé podniky působící v informačních a komunikačních činnostech uplatnily daňovou podporu VaV ve výši 186 mil. Kč, což odpovídá 26 % celkové daňové podpory VaV v kraji. V hlavním městě Praze byla v daném odvětví uplatněna daňová podpora VaV čítající téměř dvě třetiny celkové daňové podpory VaV, kterou soukromé podniky získaly v odvětví informačních a komunikačních činností v ČR. Obdobně je tomu i v případě odvětví profesních, vědeckých a technických činností (66 %).

Graf 3.4.8 Struktura daňové podpory VaV podle odvětví, 2017

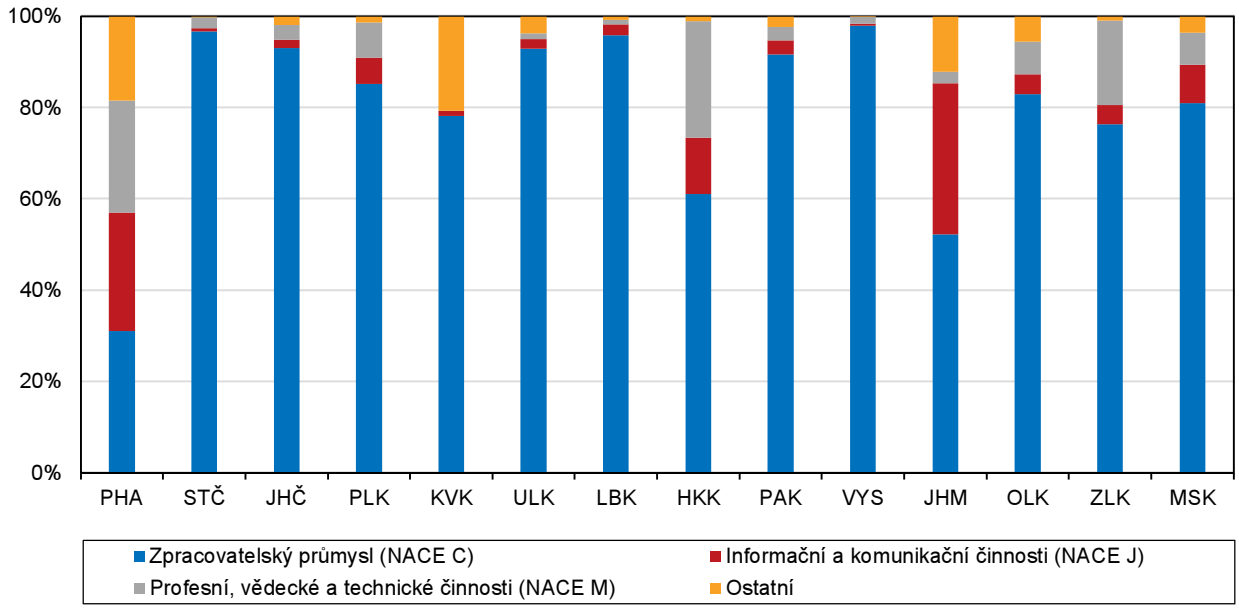

Pokud pomineme Karlovarský kraj, pak podíl daňové podpory VaV na celkových výdajích na VaV soukromých podniků byl ve všech krajích v posledních pěti letech nižší než 13 %. Nejvyššího podílu kromě Karlovarského kraje (17 %) dosáhly Kraj Vysočina (13 %) a Středočeský kraj (11 %). V Praze uvedený podíl dosáhl 6 %. Ve srovnání s přechozím obdobím 2007–2012 došlo ve všech krajích ke zvýšení zmíněného podílu. V posledních pěti letech soukromé podniky ve všech krajích odečetly od základu daně vyšší objem výdajů na výzkumné a vývojové činnosti, než tomu bylo v předchozím období.

Graf 3.4.9 Podíl daňové podpory VaV na celkových výdajích podniků provádějících VaV (souhrn za uvedená období)

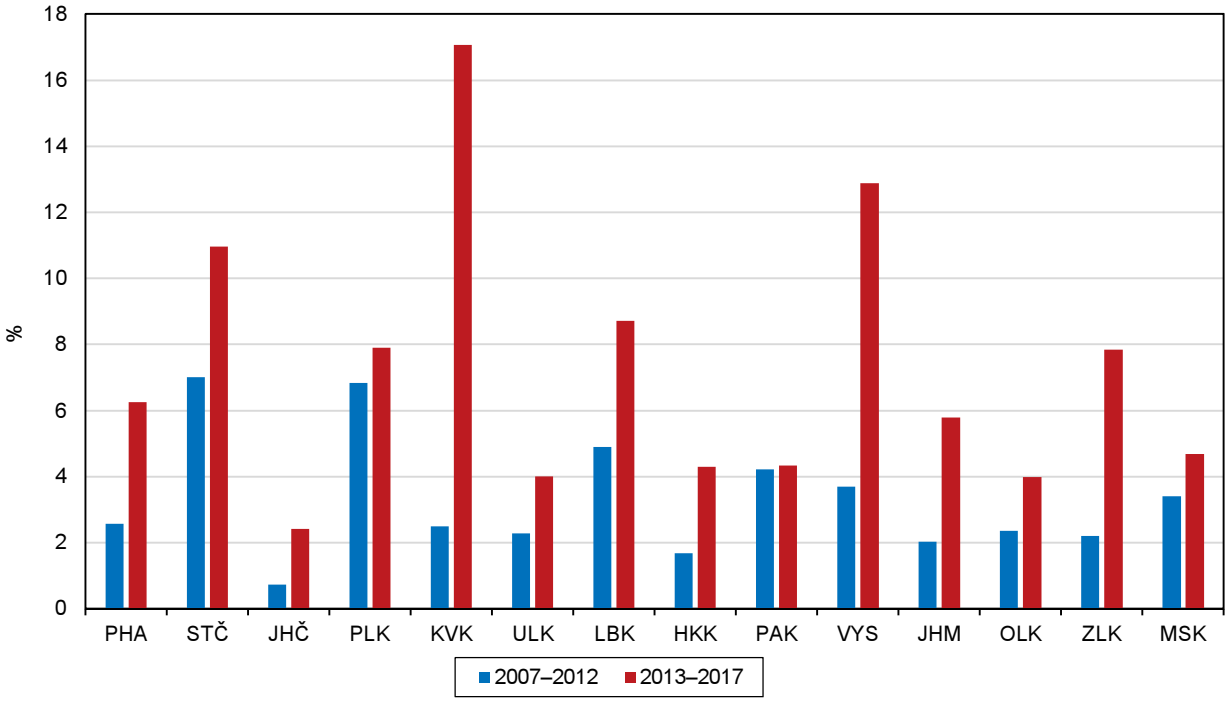

Ktg 3.4.1 Počet soukromých podniků, které využily daňovou podporu VaV podle krajů ČR, 2017

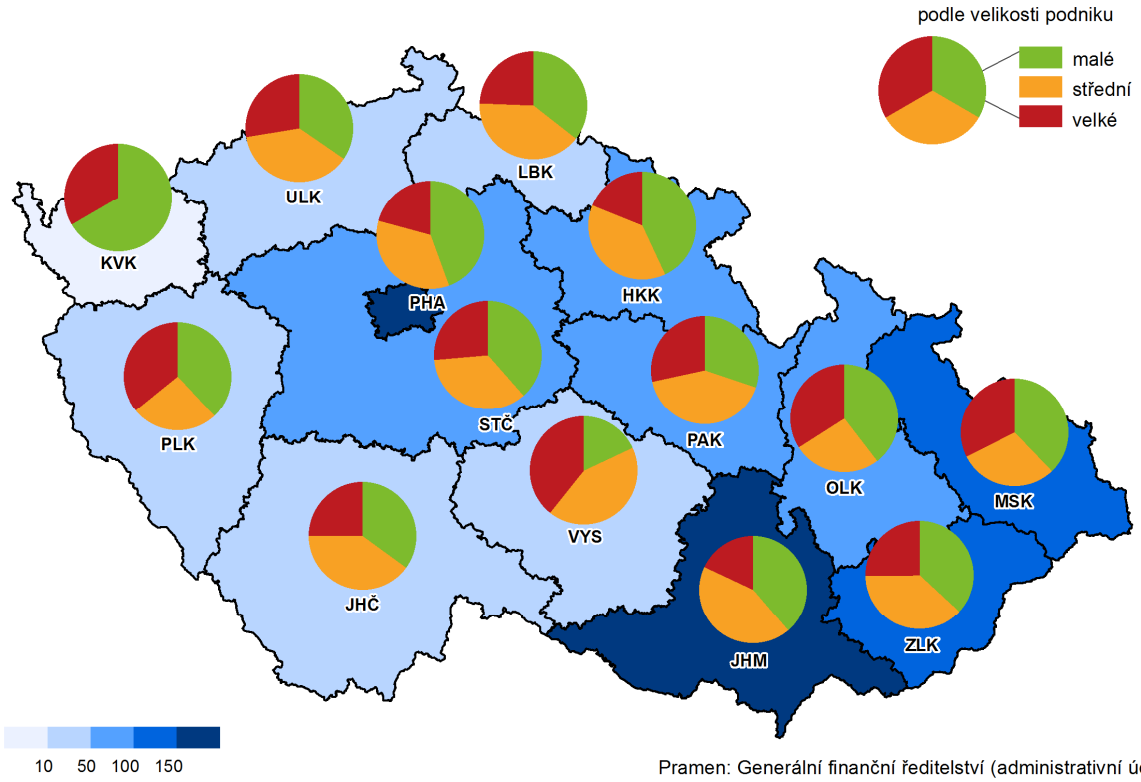

Pramen: Generální finanční ředitelství (administrativní údaje)

Ktg 3.4.2 Daňová podpora VaV podle krajů ČR, 2017

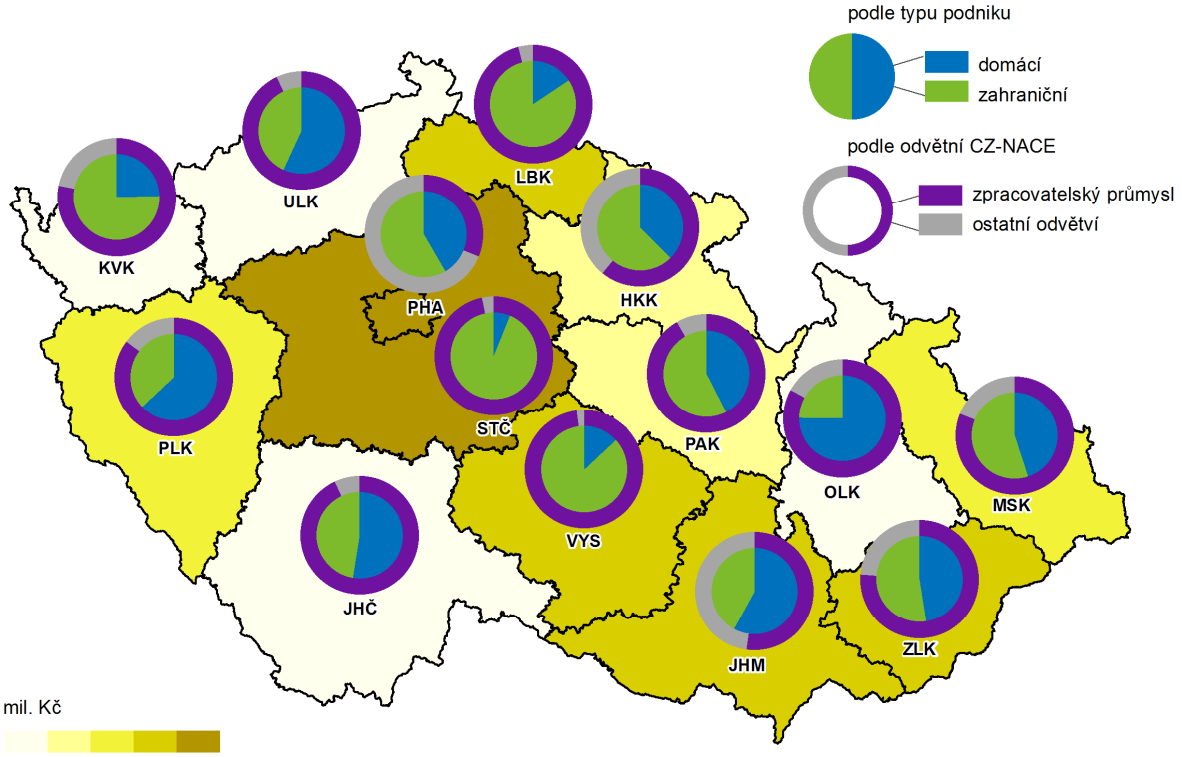

Pramen: Generální finanční ředitelství (administrativní údaje)